

Prosjektoppgave i Infrastruktur og Sårbarhet

Våren 2020

Universitetet i Stavanger

Universitetet
i Stavanger

**"Bidrar sikringen av nytt regjeringskvartal til opplevelse av trygghet for
befolkningen i Oslo?"**

Forfattere:

Gudmestad, Martine (1026)

Haakonsen, Geir (1036)

Hernes, Magne Misund (1046)

McCabe, Christopher (1006)

Midtlien, Caroline Seim (1035)

Mydland, Tyra (1050)

Øverland, Sunniva (1041)

Forord

Sommeren og høsten 2019 raste forbi i vinden, vi er snart halvveis ut i 2020. Nytt år, nye muligheter og ikke minst et nytt semester. Vi blir eldre, opparbeider oss ny lærdom, nye håp og drømmer - for oss selv, familie og venner. Året 2020 startet som vanlig, men ble noe helt annet enn hva vi så for oss. Det har vært et annerledes og krevende semester, men samtidig har vi stått i det og gjort oss noen nyttige lærdommer som vi alltid vil ha med oss.

Vi ønsker å takke alle informantene våre, uten deres hjelp ville vi ikke hatt denne oppgaven som vi har i dag. At de ga av sin tid og delte sin kompetanse i en krevende periode setter vi stor pris på.

Vår veileder Ove Njå fortjener også en stor takk. Vi hadde sett for oss flere veiledninger rundt et bord, slik ble det ikke. Stundene over Teams har vært fine, og vi har satt pris på hvert digitale minutt vi har fått sammen med han. Dine tilbakemeldinger og innspill har vært til god hjelp for oss.

Vi er nå stolte over å kunne si at oppgaven er i mål. Noe vi har lært er at livet handler ikke om å vente på at stormen skal gli forbi. Det handler om å lære seg å stå i det, og danse i regnet.

Stavanger, juni 2020

Sammendrag

Bakgrunn:

22. juli 2011 er en mørk dag i vårt lands historie. Norge ble rammet av det verste angrepet siden andre verdenskrig. Totalt ble 77 mennesker drept, over 200 mennesker fikk fysiske skader og omtrent 100 000 m² bygningsmasse ble helt eller delvis ødelagt. De har nå startet opp med gjenoppbygningen av det nye regjeringskvartalet, noe som innebærer omfattende sikringstiltak. Prosjektgruppen ønsker å se hvordan dette påvirker befolkningen og bymiljøet i Oslo.

Formål:

Hensikten med denne prosjektoppgaven er å svare på følgende problemstilling:

"Bidrar sikringen av nytt regjeringskvartal til opplevelse av trygghet for befolkningen i Oslo?"

Denne problemstillingen ble tatt tak i med et hovedfokus rettet mot befolkningens trygghet i møte med sikringen rundt det nye regjeringskvartalet. Dette ble gjort gjennom å analysere det kommuniserte budskapet samt den offentlige debatten.

Metode: Prosjektoppgaven tar for seg et case som handler om befolkningen i Oslo sin trygghetsopplevelse basert på hvordan planlagte sikringstiltak rundt regjeringskvartalet er kommunisert ut til befolkningen. For å besvare problemstillingen har vi innhentet datamateriale ved å benytte oss av tre informantintervjuer og lagt hovedvekt på dokumentanalyse.

Konklusjon: Våre funn baserer seg på planlagte sikringstiltak, som ikke er iverksatt enda. Funnene tilsier likevel at de planlagte sikringstiltakene ikke vil ha en særlig innvirkning på befolkningens opplevelse av trygghet. Sikring er helt nødvendig, men avsperringene som er planlagt kan ha større negativ effekt for næringslivet i området enn beregnet. Det kan se ut til at sikringstiltakene ikke vil ha de store utslagene på opplevelse av trygghet, men derimot ha større negativ effekt på opplevelsen av frihet. Spesielt om omfattende overvåkning- og gjenkjennelsesteknologi tas i bruk.

Innholdsliste

Forord.....	2
Sammendrag	3
1. Innledning.....	6
1.1 Bakgrunn.....	6
1.2 Oppgavens relevans.....	7
1.3 Problemstilling, forskningsspørsmål og avgrensning.....	7
1.4 Oppgavens struktur	8
2. Systembeskrivelse	9
2.1 Regjeringskvartalet	9
2.2 Planlegging.....	9
2.3 Tiltent bruk (byliv).....	12
2.4 Planlagte sikringstiltak	12
2.4.1 Perimetersikring.....	14
2.4.2 Ombygging av Ring 1.....	14
2.4.3 Eksternt kontrollsenter	14
2.4.4 Kameraovervåking	14
3. Teori	16
3.1 Kritisk infrastruktur	16
3.2 Risiko og risikopersepsjon.....	17
3.3 Risikokommunikasjon	18
3.4 Sikkerhetsstyring	19
3.5 Trygghetsfølelse og byrom	20
4. Valg av metode.....	21
4.1 Dokumentanalyse	22
4.2 Semistrukturert intervju av fagpersoner	23
5. Analyse	25
5.1 Kritiske samfunnsfunksjoner i det nye regjeringskvartalet.....	25
5.2 Sikring av regjeringskvartalet, en åpen eller lukket prosess	26
5.3 Tilretteleggelse og hensynet til befolkningens trygghet.....	30
5.4 Sikring av regjeringskvartalet som en samfunnskritisk funksjon	31
5.4.1 Indre perimetersikring	33
5.4.2 Ytre perimetersikring	33

5.4.3	Typer perimetersikringstiltak	35
5.4.4	Ombygging av Ring 1.....	36
5.4.5	Eksternt kontrollsenter	37
5.4.6	Kameraovervåkning	37
6.	Drøfting	38
6.1	Samfunnssikkerhet og kritiske samfunnsfunksjoner	38
6.2	Det kommuniserte budskap	40
6.3	Planlegging og tilrettelegging for befolkningens trygghet.....	44
6.4	Sikring og sikkerhet.....	46
6.5	Arealplanlegging og klimatilpasning	51
7.	Konklusjon	54
8.	Referanser	56
9.	Bilde-, Tabell og Figurliste	62
	Vedlegg 1. Dokumentanalyse.....	63
	Vedlegg 2. Intervjuguide	66

1. Innledning

1.1 Bakgrunn

Vårt samfunn er stadig i endring, der nye utfordringer og kriser stadig oppstår. Vi fikk alle oppleve terror på nært hold den 22. juli 2011. Da ble Norge sterkt preget av et terrorangrep som i tillegg til store menneskelige tap, førte til omfattende materielle skader på departementsbygningene i regjeringskvartalet. Omtrent 100 000 m² bygningsmasse ble helt eller delvis ødelagt. Dette gjorde at flere departement delvis var ute av virksomhet en kort stund. Terroranslaget gjorde det synlig for nordmenn og resten av verden, at et trygt og lite land som Norge også er utsatt for trusler og terrorisme.

I arbeidet med samfunnssikkerhet står vern om kritisk infrastruktur, befolkningens trygghet og sikkerhet sentralt. Vår prosjektoppgave ønsker derfor å ta utgangspunkt i et pågående bygningsprosjekt: Det nye regjeringskvartalet, en offentlig og kritisk samfunnsfunksjon.

Den nye sikkerhetsloven trådte i kraft 1. januar 2019. I etterkant har søkelyset på hvordan man sikrer kritiske samfunnsfunksjoner og kritisk infrastruktur blitt større. Dette gir utslag på prosjektets sikringstiltak. Både sikkerhetsloven og bygningsloven stiller krav til at store bygningsprosjekter reflekterer verdiene *åpenhet* og *demokrati*, verdier som står sterkt hos den norske befolkningen. Studier viser at utrygghet i det offentlige rom kan ha stor påvirkning på menneskers trygghetsfølelse. Ulike aspekter i omgivelsene vil være med å påvirke om vi føler oss trygge eller utrygge. Som prosjektgruppe ønsker vi å undersøke hvordan sikringstiltak ved det nye regjeringskvartalet kan påvirke opplevelsen av trygghet for befolkningen og bymiljøet i Oslo sentrum.

For å besvare problemstillingen har vi valgt å innhente data fra tilgjengelige dokumenter, samt å intervju fagpersoner som har kunnskap eller er involvert i prosjektet. I dette arbeidet inngår også vurdering av planleggingen og bruken av midler for å dimensjonere den kritiske infrastrukturen eller samfunnsfunksjonen. Vinklingen til

prosjektet omhandler hvordan prosjektet blir kommunisert ut og fremstår utad. Det er ikke innhentet data representativt for befolkningens opplevelse.

1.2 Oppgavens relevans

Oppgavens tema mener vi har svært høy relevans i dagens samfunn, da det er ingen andre norske bygg eller områder som innehar samme form for sikring som det nye regjeringskvartalet vil få. Med dette legger vi til at det nye regjeringskvartalet har en historie som ingen andre har. I tillegg til områdets historiske perspektiv, så er prosessen omfattende og vekker mye følelser av flere grunner. Kvartalet opplevde i 2011 Norges største terroranslag i nyere tid. Regjeringskvartalet er plassert midt i hjertet av Oslo, noe som tilsier at det ligger strategisk i nærheten av viktige funksjoner og bygninger. I det nye regjeringskvartalet skal 4700 personer ha sin arbeidsplass, dette inkluderer noen av Norges viktigste ledere. Alle på én og samme plass.

Det vil være flere risikoområder rundt prosessen om å bygge opp et nytt regjeringskvartal. I arbeidet rundt et nytt regjeringskvartal er det naturlig at det vil være diskusjoner rundt de forskjellige aspektene og faktorene i byggeprosessen.

1.3 Problemstilling, forskningsspørsmål og avgrensning

Formålet med prosjektoppgaven er å undersøke hvordan det nye regjeringskvartalet vil påvirke befolkningen og bymiljøet i Oslo sentrum. Problemstillingen for denne oppgaven er formulert slik:

"Bidrar sikringen av nytt regjeringskvartal til opplevelse av trygghet for befolkningen i Oslo?"

Med bakgrunn i problemstillingen er målet å se på den omfattende sikringen som området i og rundt det nye regjeringskvartalet skal ha. Problemstillingen suppleres derfor ved å undersøke følgende forskningsspørsmål:

1. Hvordan kommuniseres sikringstiltakene for det nye regjeringskvartalet ut til befolkningen?
2. Påvirker det kommuniserte budskapet befolkningens trygghetsopplevelse?
3. Hvordan er det nye regjeringskvartalet tilrettelagt for befolkningens trygghet?

Vi er nysgjerrige på om de som er ansvarlige og som tar avgjørelsene i dette prosjektet har befolkningen med i betraktningene. Er vi som nasjon på vei til å bli formet av harde statiske virkemidler? Er det slik at vi vil bygge alle våre nye bygg med en større innflytelse av risikovurderinger opp mot terror og/eller andre større hendelser? Åpne eller lukkede prosesser – hva tjener befolkningen og hva tjener prosessen på å velge den ene eller den andre tilnærmingen? Er det slik at gradvis innføring av mer omfattende sikringstiltak i byggeprosjekter fører til at vi får et slags snikende sikringsspøkelse? Med en snikende innføring av slike sikringstiltak er det samtidig en mulighet for at dette vil gå ut over friheten til individene uten at man er bevisst på dette.

For å sette begrensninger har vi valgt å avgrense oppgaven til snittet blant befolkningen i Oslo. Med dette mener vi de som bor og ferdes i området og som ikke har en direkte kobling til regjeringskvartalet gjennom eksempelvis å ha sin arbeidsplass i selve objektet. Istedenfor å spørre befolkningen tar vi utgangspunkt i å vurdere de sikrings-tiltakene som er planlagt og vurderingene som ligger bak disse. Samtidig bruker vi relevante nyhetsartikler og leserinnlegg fra aviser, tilgjengelige rapporter og intervjuer av fagpersoner med tilhørighet til prosjektet.

1.4 Oppgavens struktur

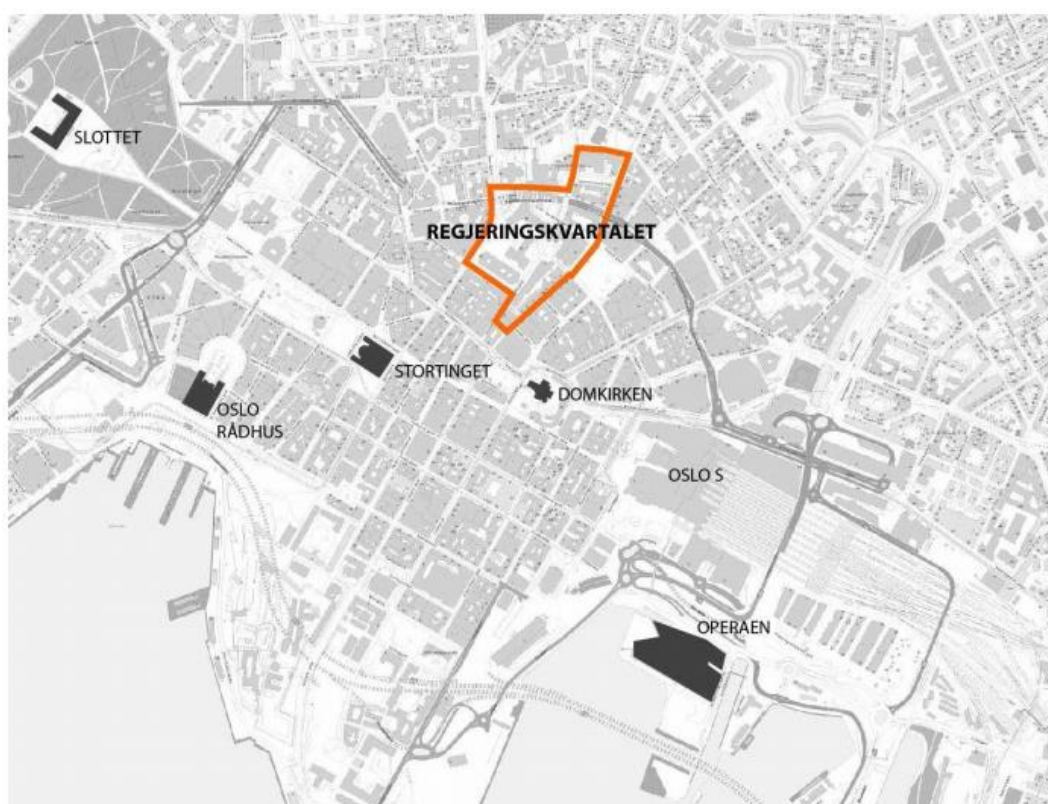
I prosjektoppgaven starter vi med å beskrive bakgrunn for valg av tema og dens relevans i dagens samfunn. Systembeskrivelse (Kapittel 2). Videre følger et teorikapittel (Kapittel 3) med gjennomgang av relevant pensum for tema. I metodekapittelet (Kapittel 4) går vi gjennom fremgangsmåten vår, for å samle inn empiri som kan svare på problemstillingen, samt for å diskutere valgene vi tok i henhold til dette. I analysekapittelet (Kapittel 5) oppsummerer vi dataene vi samlet inn for å kunne besvare forskningsspørsmålene. Til slutt har vi den avsluttende delen, drøftingen (Kapittel 6). Her ser vi på vår tolkning av funnene og drøfter disse i sammenheng med relevant teori. Vi går spesielt inn på å besvare problemstillingen "*Bidrar sikringen av nytt regjeringskvarter til opplevelse av trygghet for befolkningen i Oslo?*". Arbeidet er oppsummert i konklusjonen (kapittel 7). En omfattende referanseliste er dessuten utarbeidet.

2. Systembeskrivelse

2.1 Regjeringskvartalet

Regjeringskvartalet var først kjent som Empirekvartalet og bestod hovedsakelig av flere hospitalbygninger bygd på tidlig 1800-tallet i Christiania. Da Rikshospitalet flyttet i 1883 ble kvartalet utpekt til regjeringskontorer og siste og sjette byggetrinn var ferdigstilt i 2012. I over 200 år har regjeringskvartalet vært statseid. (Grønvold, 2020)

Regjeringskvartalet ligger sentralt plassert i Oslo sentrum som illustrert i bilde 1 under.

Bilde 1 Studieområdets beliggenhet i Oslo. Hentet fra: Parallelloppdrag Nytt regjeringskvartal (2015)

Kjente bygninger og områder i nær beliggenhet til det nye regjeringskvartalet er blant annet Deichmanske bibliotek, Trefoldighetskirken, Høyesterett og Youngstorget (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2018).

2.2 Planlegging

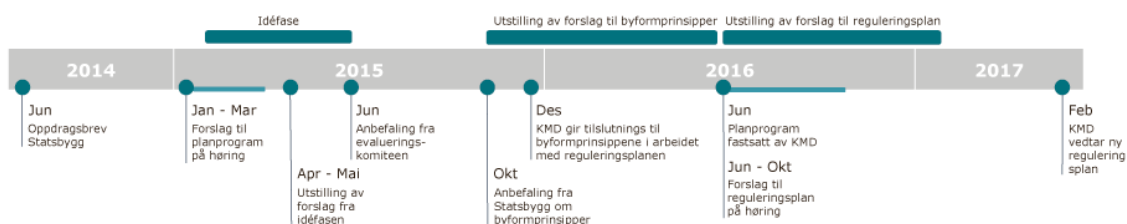
Etter 22. juli 2011 begynte prosessen med å rydde opp skadene, og det ble skaffet midlertidige lokaler for Statsministerens kontor, Justis- og politidepartementet,

Arbeidsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Olje- og energidepartementet, Kulturdepartementet og Departementenes servicesenter (DSS). Med dette var planleggingen av nytt regjeringskvartal i gang, og det skulle legges opp til å være en inkluderende og åpen prosess (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2018). Planleggingen av nytt regjeringskvartal er delt opp i ulike faser *forstudie, prosjektavklaring, skisseprosjekt, forprosjekt og byggefasen*, Bilde 2 (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, u.d.). Forstudiene ble utført i perioden 2013 og 2014. Basert på konseptvalgutredningen som ble utført i 2013 besluttet regjeringen i 2014 at det fremtidige regjeringskvartalet skal gjenoppbygges som prosjektet *Konsept Øst* (Kvorning, et al., 2015).

Bilde 2 Faser i statlige byggeprosjekter og utviklingen av nytt regjeringskvartal. Hentet fra: Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2018)

Når regjeringen i 2014 hadde valgt *Konsept øst* begynte Statsbygg arbeidet med reguleringsplanen, Bilde 3. Forslag til planprogram ble sendt på høring i 2015, etter politisk behandling av høringssvarene blir planprogrammet fastsatt i 2016 og reguleringsplanen blir vedtatt i 2017 (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2018, ss. 12-13).

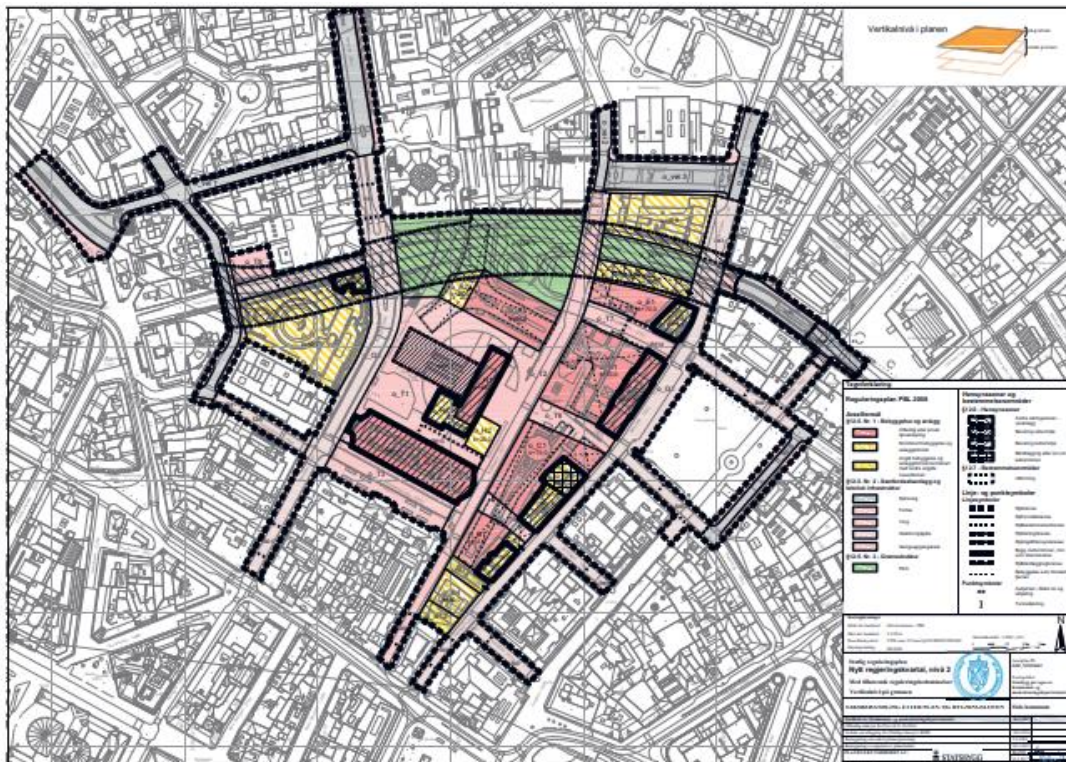

Bilde 3 Idéfase og reguleringsplan for nytt regjeringskvartal. Hentet fra Kommunal- og Moderniseringsdepartementet (2018)

I 2017 vedtok Kommunal- og moderniseringsdepartementet, heretter kalt KMD, den statlige reguleringsplanen for det nye regjeringskvartalet som legger de overordnede føringene med tanke på maksimale høyder, utnyttelsesgrad, lokalisering av plasser og gater og hvor det kan

bygges. Prosjektet innebærer nybygg, rivning og rehabilitering (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2017).

I perioden 2017 til 2019 ble det gjennomført arkitektkonkurrans og skisseprosjekt. Målet med en slik konkurranse var å gi Statsbygg grunnlag for å velge den beste løsningen, dette for å ivareta sikkerhetsaspektet og det åpne og offentlige innsyn i prosessen (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2018, ss. 13-14).

Bilde 4 Reguleringsplan for nytt regjeringskvartal, februar 2017. Hentet fra Statsbygg (2019)

Stortingsmeldingen St.meld. 21 (2018-2019) markerer siste delen av forprosjektfasen og det tas sikte på å fremlegge kostnadsramme og startbevilgning for Stortinget tidligst 2021. Med byggestart i 2021 kan første innflytting tidligst begynne i 2025. Det er KMD som er ansvarlige for gjennomføringen av et nytt regjeringskvartal. KMD har gitt Statsbygg i oppdrag å planlegge det nye regjeringskvartalet og de fungerer som byggherre i prosjektet. Team Urbis er en prosjekteringsgruppe og består av Nordic - Office of Architecture, COWI, Aas-Jakobsen, Ingeniør Per Rasmussen, Rambøll, SLA, Bjørbekk & Lindheim Landskapsarkitekter, Asplan Viak, Haptic Architects, Scenario, NIKU, ÅF og Norsam (Statsbygg, 2019).

2.3 Tiltenkt bruk (byliv)

Det skal ifølge St. melding 21 *Nytt regjeringskvartal* legges opp til et bymiljø som er levende og tilgjengelig. Området i det nye regjeringskvartalet skal utvikles for å legge til rette for nye byrom og grøntarealer (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2018). Blant annet vil det etableres flere gang- og sykkelforbindelser. Byrommene er tiltenkt å utvikles slik at de tilrettelegger for besøk av mange mennesker med *ulike behov og formål* (Statsbygg, 2016a). Bylivsattraksjoner vil være en del av dette, både innen kultur og servering. En regjeringspark er også planlagt (som illustrert i bilde 5 under) å bygges der det vil være stort innslag av *blågrønne* elementer. Det vil si vegetasjon/beplantning, vannspeil eller rennende vann. Sikringstiltak skal i så lav grad som mulig påvirke og være skjemmende på bymiljøet. Sikringstiltakene ønskes å være mer integrerte og estetiske enn de mindre pene sikringstiltakene man gjerne er vant med å se. Slik sikkerhetsdesign betegnes som "*security by design*" (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2018).

Bilde 5 Oversiktsbilde regjeringskvartalet/parken (Statsbygg, u.å.)

2.4 Planlagte sikringstiltak

Nytt regjeringskvartal vil bestå av nasjonale styringsorganer som regjeringen og departementer, og vil være av svært stor viktighet for landets nasjonale interesser og nasjonal sikkerhet. Før angrepet 22 juli 2011 hadde alle departementene med unntak av Forsvarsdepartementet, Utenriksdepartementet og daværende Miljøverndepartementet

tilholdssted i regjeringskvartalet. I planen for Nytt regjeringskvartal vil alle departementene foruten Forsvarsdepartementet samles i regjeringskvartalet (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2018). Derfor er en rekke aktører innen Norges sikkerhetsfaglige kompetansemiljøer med på både planlegging, analysearbeid og kvalitetssikring i forbindelse med prosjektet Nytt regjeringskvartal.

De involverte er blant annet Nasjonal Sikkerhetsmyndighet (NSM), Politiets Sikkerhetstjeneste (PST), Politidirektoratet (POD), Forsvarsbygg/Nasjonalt Kompetansesenter for sikring av bygg, samt Oslo Politidistrikt (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2018). Hvilke sikringstiltak som planlegges i nytt regjeringskvartal vil derfor være grundig gjennomgått. Forsvarsbygg ved Nasjonalt Kompetansesenter for Sikring av Bygg (NKSB) vil i særlig stor grad være involvert i sikringsarbeidet, siden de er engasjert som rådgiver for Statsbygg i forhold til sikring og beskyttelse av regjeringskvartalet (Forsvarsbygg, u.å.).

Det foreligger ikke detaljert informasjon om sikringstiltakene som planlegges å implementeres grunnet sikkerhetsgradering i henhold til sikkerhetsloven. Likevel vil noe informasjon om foreslåtte eller planlagte sikringstiltak være offentlig tilgjengelig, blant annet gjennom risiko og sårbarhetsanalyse av statlig reguleringsplan, og statlig reguleringsplan konsekvensutredning (Statsbygg, 2016b) (Statsbygg, 2016a). I analysen vil vi gå nærmere inn på hvilke og hvordan disse sikringstiltakene blir kommunisert ut til det offentlige.

Ut ifra Stortingsmelding 21. *Nytt Regjeringskvartal* kommer det frem at det er tatt utgangspunkt i fire hovedtyper trusler i planleggingen av sikringen av det nye regjeringskvartalet (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2018). Disse fire type trusler er kriminalitet, terrorisme, etterretningsaktivitet og sabotasje. Det samsvarer godt med hva PST vurderer å være de mest alvorlige truslene mot Norge i 2020 (PST, 2020):

1. Etterretning: Spionasje mot regjeringen, Stortinget og Forsvaret.
2. Sabotasje: Digital kartlegging og sabotasje av kritisk infrastruktur.
3. Terrorisme: Terrorangrep utført av enkeltpersoner motivert av høyreekstrem eller ekstrem islamistisk ideologi.

Sikringstiltak som er planlagt (eller under vurdering) er etablering av ytre og indre sikringstiltak/perimetersikring, ombygging av Ring 1, eksternt kontrollcenter og kameraovervåking (Statsbygg, 2016b) (Statsbygg, 2016a).

2.4.1 Perimetersikring

Det er planlagt både en ytre perimetersikring som omfatter området rundt regjeringskvartalet, og en indre perimetersikring, nær det bebyggede området i det nye regjeringskvartalet (Statsbygg, 2016a). Hovedhensikten er å avgrense allmenn trafikk og redusere muligheten for kjøretøybårne trusler. Graden av sikring og type sikringstiltak vil variere blant annet ut ifra passeringsfrekvens (Statsbygg, 2016a).

2.4.2 Ombygging av Ring 1

Ring 1, eller Riksvei 162, som er den innerste av de tre ringveiene i Oslo, planlegges å senkes 5 meter ned (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2018). Bakgrunnen for dette er at Ring 1 (tunnel) går rett under regjeringskvartalet, og derfor anses som en sikkerhetsutfordring (Seehusen, 2019).

2.4.3 Eksternt kontrollcenter

Det planlegges for å etablere et eksternt kontrollcenter for post- og vareleveranser til regjeringskvartalet utenfor Oslo sentrum (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2018). Dette gjelder både leveranser til departementene og til private bedrifter som har oppholdssted innenfor den ytre perimetersikringen (Juven, 2020).

2.4.4 Kameraovervåking

Et krav for å oppnå nødvendig sikkerhetsnivå er at det skal etableres oversikt rundt fasader for å gi mulighet for god kontroll og overvåking i regjeringskvartalet (Sandberg, 2018).

Kameraovervåking defineres i personopplysningsloven (2018, § 31) annet ledd som "*Vedvarende eller regelmessig gjentatt personovervåking ved hjelp av fjernbetjent eller automatisk virkende overvåkningskamera eller annet lignende utstyr som er fastmontert*" (Personopplysningsloven, 2018).

Dersom kameraovervåkning skal brukes som et sikringstiltak gjelder personopplysningsloven (Stranden, 2019, s. 159). En rekke spørsmål må besvares og avklares i et slikt tilfelle.

Formålet med overvåkingen må komme tydelig frem, og opplysningene som samles inn kan kun benyttes til det beskrevne formålet. Andre avklaringer innebærer blant annet spørsmål om hvorvidt det finnes andre alternativer til sikring enn kameraovervåkning og i hvilken grad dette sikringsalternativet er nødvendig. Nødvendigheten kan komme frem gjennom en risikoanalyse og dersom det kan begrunnes gjennom saklige behov. Vurderingene må også ta høyde for interessekonflikten mellom hva som kan forsvares gjennom hjemmel i lov og hvor inngripende og krenkende dette kan oppleves for befolkningen (Stranden, 2019).

3. Teori

I teoridelen vil vi belyse forhold som påvirker folks trygghetsfølelse. For å gjøre dette må vi gå nærmere inn på sentrale begreper som er relevante i forhold til å besvare oppgavens forskningsspørsmål og problemstilling. De sentrale begrepene som blir belyst i kapittelet er kritisk infrastruktur, risiko, risikopersepsjon, risikokommunikasjon, sikkerhetsstyring og trygghet. Begreper er alle på en eller annen måte koblet opp mot farer, usikkerhet, frykt og tillit. Noe som er med å påvirke trygghetsfølelsen.

3.1 Kritisk infrastruktur

For å forstå oppgaven og tematikken best mulig bør vi være klar på hva begrepet *samfunnssikkerhet* og *kritisk infrastruktur* innebærer. Vi starter med samfunnssikkerhet som først ble politisk definert i St.meld.nr. 17 (2001-2002) (Justis- og politidepartement, 2002), som "(...) den evne samfunnet har til å opprettholde viktige samfunnsfunksjoner og ivareta borgernes liv, helse og grunnleggende behov under ulike former for påkjenninger". Videre defineres *samfunnssikkerhet* i St.meld.nr. 37 (2004-2005) (Justis- og politidepartement, 2005, s. 50), som det "(...) å ivareta sivilbefolkningens trygghet og sikre sentrale samfunnsfunksjoner og viktig infrastruktur mot angrep og annen skade i situasjoner der statens grunnleggende interesser ikke er truet". I senere tid har det kommet ut en nyere definisjon, og ifølge St.meld.nr. 10 (2016-2017) (Justis- og beredskapsdepartement, 2017, s. 9) defineres samfunnssikkerhet som "*samfunnets evne til å verne seg mot og håndtere hendelser som truer grunnleggende verdier og funksjoner og setter liv og helse i fare. Slike hendelser kan være utløst av naturen, være et bevisst utslag av tekniske eller menneskelige feil eller bevisste handlinger*". Primært fokuserer definisjonene på å verne seg mot hendelser som truer viktige samfunnsfunksjoner samt det å ivareta de grunnleggende behovene. Begrepet kritisk samfunnsfunksjoner blir i NOU 2006:6 definert som "*de anlegg og systemer som er helt nødvendig for å opprettholde samfunnets kritiske funksjoner som igjen dekker samfunnet grunnleggende behov og befolkningens trygghetsfølelse*" (NOU 2006:6, 2006).

3.2 Risiko og risikopersepsjon

Risikobegrepet er et anvendt uttrykk for hendelser som kan inntreffe oss i fremtiden, samt det kan ha konsekvenser for noe vi mennesker anser som verdifullt. Begrepet risiko blir brukt som et uttrykk for "*den fare som uønskede hendelser representerer for mennesker, miljø og økonomiske verdier*" (Aven, 2006, s. 8). I tillegg kan risikoen uttrykkes kvantitativt på flere måter ved å si at risiko er en kombinasjon av mulige konsekvenser, tilhørende sannsynligheter og usikkerhet (Aven, 2006, s. 8). Aven (2006 s.8) uttrykker videre en mer generell definisjon av begrepet risiko som "*en kombinasjon av mulige konsekvenser og tilhørende usikkerheter om hva som vil bli konsekvensene*".

Wennersten forklarer i boken *Risiker i tekniska system* (2003) at risiko kan omfatte hendelser på ulike nivåer i et system. Prosessen med å identifisere mulige uønskede hendelser, estimere hvor stor risikoen er, og avgjøre hvorvidt risikoen kan aksepteres eller ikke, kalles *risikobedømming*. Innen industriell virksomhet kan risiko-bedømmingen være vanskelig å gjennomføre hvis det mangler kunnskap og erfaring om sannsynlighet og konsekvens av uønskede hendelser. Risikoen Wennersten beskriver her kalles *objektiv risiko*. Objektiv risiko handler om at "*vi har en oppfatning om at det med et tilstrekkelig godt grunnlag skal kunne avdekkes både sannsynlighet for at en hendelse inntreffer og konsekvensen. Ofte er det enklere å oppdage konsekvensen enn sannsynligheten*" (Wennersten, 2003, s. 236).

Et annet perspektiv på risiko er *opplevd risiko* eller *risikopersepsjon*. For å kunne forstå risiko er vi avhengig av å vite hvordan risikoen oppleves, og i hvilken tilnærming en velger å bruke begrepet. En opplevd risiko er en subjektiv oppfatning som er avhengig av kunnskap og tidligere erfaringer. Vi kan si at dette er en intuitiv måte å tolke og forstå risiko på. Hvordan mennesker opplever risiko i de ulike hendelsene som oppstår er veldig individuelt og forskjellig fra person til person (Drottz-Sjöberg & Sjöberg, 2003, s. 316). Noen kan velge å anse risikoen som høy, der andre anser risikoen som lav. Videre forklarer Drottz-Sjöberg & Sjöberg (2003) at mennesker har en tendens til å overvurdere mindre risikoer – som for eksempel det å fly – men undervurdere større risikoer, som for eksempel å kjøre moped på ferie i Thailand. Likevel påpeker de at mennesker er gode til å bedømme kjente og hverdagslige risikoer. Den faktiske risikoen kan på tross av ulik individuell oppfatning være lik. Fakta, vitenskapelige vurderinger, samt egne betraktninger om frykt og risikovillig atferd, er med på å påvirke

risikopersepsjonen. Risikopersepsjon blir også behandlet på et politisk nivå, og dette kan påvirke hvordan det helhetlige bildet av risiko og sårbarhet blir forstått i samfunnet (Aven & Renn, 2010). I følge Kaufmann & Kaufmann (2016, s. 183) defineres persepsjon som *"vår oppfatning av objekter og begivenheter i våre fysiske og sosiale omgivelser med utgangspunkt i våre sanseinntrykk her og nå"*. I takt med størrelsen på en risiko øker også størrelsen på krav til risikoreduksjon fra befolkningen. En forventning om at det iverksettes tiltak av virksomhetens ledelse eller den politiske ledelsen øker (Drottz-Sjöberg & Sjöberg, 2003).

Risikooppfattelsen til mennesker blir påvirket av mange faktorer, og det er normalt at vi overestimerer eller underestimerer risikoen. Når vi snakker om risiko, kan vi dele de inn i ulike typer farer. Farer er ofte preget av usikkerhet, og usikkerhet vil igjen skape frykt. Når det er snakk om farer, må vi mennesker stole på målinger og ekspertuttalelser om risiko. Dette tar oss videre til neste kapittel, risikokommunikasjon.

3.3 Risikokommunikasjon

I 2009 utformet Fornyings- og administrasjonsdepartementet "Statens kommunikasjonspolitikk". Her definerer de begrepet *risikokommunikasjon* som det *"å kommunisere om mulige, uønskete hendelser og situasjoner som kan oppstå og som kan medføre skade på liv, helse, miljø og verdier"* (Fornyings- og administrasjonsdepartementet, 2009, s. 17). Hensikten med risikokommunikasjon er å gjøre mottakerne oppmerksomme på mulige risikoer og endre atferd, slik at disse hendelsene ikke inntreffer eller at de negative konsekvensene blir mindre. Det er de ulike statlige virksomhetene som har ansvar i å identifisere potensielle risikoer innenfor sine ansvarsområder, vurdere sannsynligheten for at risikoene inntreffer, anslå skadeomfanget og videre vurdere hvordan dette kan begrenses. Før en risikovurdering er gjennomført, bør de ulike virksomhetene legge opp til en *føre-var-tilnærming* i sin kommunikasjon. Når vurderingen er gjort, bør kommunikasjonen bestå av konkrete råd for hva som er ønsket handling fra den enkelte (Fornyings- og administrasjonsdepartementet, 2009).

Ifølge Plough & Krimsky (1987) kan risikokommunikasjon defineres som *"all offentlig og privat kommunikasjon som informerer enkeltpersoner om eksistens, art, alvorlighetsgrad eller akseptabel risiko"*. Både studier og strategier for risiko-

kommunikasjon har generelt fulgt et brukbart, men også begrenset rammeverk for å definere det sentrale problemet på feltet: divergens mellom ekspert-, politikk- og leksamfunn i risikosaker (Plough & Krimsky, 1987).

Risikokommunikasjon innebærer meningsutveksling og deling av informasjon vedrørende risikoene som er knyttet til organiseringen som gjøres for å skape en hensiktsmessig dialog mellom dem som analyserer og styrker tiltak for å unngå risikoene. Samt dem som kan bli påvirket av effekten av mulige uønskede hendelsene. Risikokommunikasjon er en viktig prosess for å spre informasjon om risikoen til interessenter. Det er et integrert aspekt av en risikostyringsprosess, og krever forskjellige former for kommunikasjons- og informasjonsaktiviteter på forskjellige former for kommunikasjons- og informasjonsaktiviteter på forskjellige stadier og nivåer i prosessen rettet mot bestemte målrisikogrupper (Ndlela, 2019).

Risikokommunikasjon handler om å gjøre mennesker kjent med de ulike farene som finnes i samfunnet, samt hvordan en bør forholde seg til dem. I møte med farer kan det oppstå uenigheter, blant annet hvilke tiltak som skal og bør iverksettes. Farer, uenigheter og tiltak tar oss naturlig over til sikkerhetsstyring, som vil bli presentert i kapittelet 3.4.

3.4 Sikkerhetsstyring

Aven definerer sikkerhetsstyring som *"alle systematiske tiltak som iverksettes for å oppnå og opprettholde et sikkerhetsnivå i overenstemmelse med de mål og krav som er satt"* (Aven, 2006, s. 13). NSM utarbeidet i 2019 en veileder i sikkerhetsstyring, tilknyttet den nye sikkerhetsloven som trådte i kraft 1. januar 2019. I denne veilederen vektlegges det at sikkerhetsstyring skal utføres gjennom et sikkerhetsstyringssystem som omfatter *"planlegging, etablering, gjennomføring og forbedring av det forebyggende sikkerhetsarbeidet"* (NSM, 2019a, s. 3). Disse aktivitetene er ifølge NSM (2019) nødvendige å gjennomføre systematisk for å kunne oppnå et forsvarlig sikkerhetsnivå. I Sikkerhetsloven (2019, § 4-1) stilles følgende krav til sikkerhetsstyring: *"Virksomhetens leder har ansvaret for det forebyggende sikkerhetsarbeidet. Forebyggende sikkerhetsarbeid skal være en del av virksomhetens styringssystem. Sikkerhetstilstanden i virksomheten skal regelmessig kontrolleres.*

Virksomheten skal sørge for at ansatte, leverandører og oppdragstakere har tilstrekkelig risiko- og sikkerhetsforståelse" (Sikkerhetsloven, 2019). Sikkerhetsstyring er i denne konteksten relatert til forebyggende sikkerhetsarbeid – at virksomheten skal ha kontroll og styring over sikkerhetstilstanden.

En virksomhets skjermingsverdige verdier og akseptkriterier tilknyttet disse verdiene, vil kombinert med den aktuelle risikovurderingen, kunne gi en pekepinn på i hvilken grad en virksomhet har et forsvarlig sikkerhetsnivå (NSM, 2019a). Sikkerheten kan påvirke følelsen av trygghet, noe som blir beskrevet i neste kapittel.

3.5 Trygghetsfølelse og byrom

I rapporten *Hvordan skape trygge og levende byrom?* (Meyer, Fyhri, Evensen, Nordh, & Ævarsson, 2019) snakkes det om trygghetsfølelse. Med dette menes det hvor trygge eller utrygge folk føler seg. Her er det viktig å ikke forveksle med faktisk sikkerhet. Risikoen for å bli rammet av uønskede hendelser eller kriminalitet kan være lav på et sted, på tross av det, kan besøkende føle seg utrygge. Denne risikoen kan også være høy, samtidig som besøkende kan føle seg veldig trygge. Når vi snakker om faktisk bruk av et sted inkluderer dette både de som oppholder seg på et sted over tid, men også de som bare passerer stedet. Det er naturlig å tenke at mennesker velger å oppholde seg på steder der de føler seg trygge, fremfor steder de føler seg utrygge. Trygghetsfølelsen reduseres i folketomme rom, og gater som er travle tilpasset gående vil oppleves mer trygge. Økt antall besøkende kan også bidra med økt trygghetsfølelse. Samtidig kan et veldig høyt antall besøkende føre til trengsel som igjen kan oppleves utrygt. Menneskers helse blir påvirket positivt av vegetasjon, sånn som blågrønne elementer, noe som igjen kan øke antall besøkende. Mye vegetasjon kan derimot skape skjulesteder, som kan brukes som skjulesteder for personer som har ondsinnede hensikter. Vegetasjonen vil derfor virke mot sin hensikt. Utsyn, oversikt og åpne rom styrker trygghetsfølelsen. Det er derfor viktig å vedlikeholde vegetasjonen. Utemøbler som er utplassert og tilgjengelige for allmennbruk er med på å skape liv, som igjen gir besøkende. Bymøbler kan ha mange positive funksjoner, som blant annet *security by design*. En kan ha mulighet for å hvile, nyte utsikt og holde på med ulike aktiviteter; et positivt tiltak. Gjerder, kameraovervåkning, vakter – altså synlige sikringstiltak kan redusere frykt for ordinær kriminalitet. En type synlige terrortiltak er kjøretøysperrer,

dette påvirker også bevegelsesmønstre og antall besøkende (Meyer, Fyhri, Evensen, Nordh, & Ævarsson, 2019). En kan forvente at tiltak som iverksettes i byrommet vil ha en sammenheng med trygghetsfølelsen.

4. Valg av metode

For å kunne analysere omfanget av sikringstiltakenes betydning for befolkningens trygghetsfølelse, har vi sett på hva ansvarlige aktører har informert og kommunisert ut til befolkningen og hvordan.

Kvalitativ metode er som regel forbundet med at data innsamles gjennom intervjuer eller samtaler, og dokumentanalyse er ofte brukt som et supplement til dette (Bowen, 2009, s. 27). På grunn av situasjonen med Covid-19 har det blitt nødvendig å legge større vekt på dokumentanalyse enn tiltenkt. Dokumentanalyse fungerer oftest som supplerende datainnsamlingsmetode, men i denne prosjektoppgaven blir intervjuene supplerende for å tette eventuelle hull og belyse de vurderingene som er gjort. Oppgaven er derfor hovedsakelig en dokumentanalyse supplert med tre semistrukturerte intervjuer av fagpersoner.

For denne oppgaven har vi valgt case-studie. Yin (2018) definerer case-studie som en metode for å belyse beslutninger, hvorfor de ble tatt, hvordan de ble implementert og hvilke resultater det gir. Yin beskriver videre at case-studie er en empirisk metode for å undersøke et fenomen (selve casen) i dybden (Yin, 2018, ss. 14-15). Vi bruker case-studie fordi vi vil forstå en realistisk case, hvordan underliggende beslutninger og resultatene av disse kommuniseres og påvirker befolkningens opplevelse av trygghet.

Prosjektgruppen forstår at det er en omfattende og komplisert problemstilling vi har valgt å undersøke. Det er flere faktorer tilknyttet regjeringskvartalet vi kan fokusere på og vi har sett oss nødt til å begrense oss. Noen av faktorene kan være selve bygningene som skal utgjøre regjeringskvartalet, de involverte partene i plan- og bygningsprosessene eller selve planprosessen, politikere og den politiske agenda, de som skal ha sin arbeidsplass i regjeringskvartalet, eller Oslos innbyggere eller befolkning som vil bli direkte eller indirekte påvirket av bygningene og de planlagte sikringstiltakene. Hvis vi hadde valgt Oslos innbyggere som case ville denne oppgaven vært annerledes, gjerne i

form av en større spørreundersøkelse som tok for seg den faktiske opplevde trygghetsfølelsen for et representativt utvalg av Oslos innbyggere. Vi diskuterte hvorvidt vi skulle fokusere på de som skal jobbe i regjeringskvartalet, men bestemte oss tidlig at det ikke var en retning vi ønsket å følge av praktiske hensyn grunnet informasjon som er unntatt offentligheten. Det ble også tidlig bestemt at vi ikke ønsket en oppgave som angikk bygningsstruktur, siden det er en annen utdannelsesretning enn Samfunnsikkerhet. Vi landet på at vi ønsket å fokusere på sikringstiltakene i regjeringskvartalet som i en eller annen grad kan påvirke befolkningen i Oslo. For å klare dette uten å spørre befolkningen selv, har vi tatt et valg på at analyser av artikler og leserinnlegg til en grad er representativt for et snitt av befolkningen i Oslo sine meninger. På denne måten kan vi se hvilke reaksjoner som har kommet i den offentlige diskusjonen om de tiltakene som er kommunisert ut. Videre undersøker vi hva som ligger til grunn for disse diskusjonene. Vi har studert tilgjengelige dokumenter, men har ikke inkludert en analyse av saks- og planleggingsprosessen i denne oppgaven. Det er derimot undersøkt hva som har blitt kommunisert ut, hvordan det er kommunisert og hvordan det kan oppfattes av befolkningen i Oslo. Her har vi fokusert spesielt på retorikk i tilgjengelig offentlig dokumentasjon. Målet ved å benytte intervju av fagpersoner er å tette eventuelle hull eller få en mer dyptgående forklaring på de vurderingene som er gjort for valg av sikringstiltak og kommunikasjonen av disse. Her var det spesielt interessant å spørre hvordan de selv vurderer ivaretagelsen av befolkningens opplevelse av trygghet i prosessene.

Denne oppgaven tar for seg et case som handler om befolkningen i Oslo sin trygghetsopplevelse basert på hvordan planlagte sikringstiltak rundt regjeringskvartalet er kommunisert ut til befolkningen.

4.1 Dokumentanalyse

Den valgte metoden for denne prosjektoppgaven er som nevnt hovedsakelig dokumentanalyse. Dette inkluderer analyse av subjekt-spesifikke bøker, artikler, leserinnlegg, offisielle publiseringer, rapporter, lover, høringsuttalelser, informasjon fra nettsider, informasjonsbrosjyrer, forskrifter og andre relevante dokumenter. Når det skal gjennomføres dokumentanalyse er det viktig å foreta en analyse av den tilgjengelige litteraturen og kategorisere denne. Vi har kategorisert litteraturen etter relevans i forhold

til de forskjellige forskningsspørsmålene, samt underkategorisert med hvilken type dokument det er. Dokumentene vi har valgt ut som datagrunnlag i denne oppgaven er listet opp i vedlegg 1. Det er en omfattende mengde med tilgjengelige dokumenter, dokumentene vi har valgt er basert på sin relevans til forskningsspørsmålene. Vi har analysert retorikken i de offentlige dokumentene for å kunne besvare hvordan sikringstiltakene blir kommunisert til befolkningen. Mengden dokumenter som er unntatt offentligheten er ett funn i seg selv, som blir tatt med i analysen. Videre har vi analysert fakta, argumentasjon og sitater som fremkommer av artikler, rapporter, leserinnlegg og tidligere forskning som er med på å besvare forskningsspørsmålene våre. Dokumentene vi har funnet gir bakgrunn og kontekst for temaet i oppgaven og kan hjelpe oss med å verifisere eller supplere funn fra våre informanter.

Vi har søkt om innsyn i over hundre dokumenter som er unntatt offentligheten, alle ble avvist utenom 4 dokumenter som var mindre relevante. På bakgrunn av dette vil empirien i denne oppgaven bestå av hovedsakelig offentlige dokumenter.

4.2 Semistrukturert intervju av fagpersoner

For oppgaven har vi valgt å supplere dokumentanalysen med å gjennomføre semistrukturerte intervjuer, også kalt delvis strukturerte intervjuer. Vi gjorde en vurdering på å begrense oss til et få antall informanter på grunn av oppgavens opprinnelige tidsbegrensning, dette endret vi heller ikke på når innleveringsfristen ble utvidet. Vi var likevel i kontakt med flere relevante informanter fra varierte instanser relatert til byggingen av nytt regjeringskvartal. Det være seg SEROS, Statsbygg, Forsvarsbygg, KMD, Universitetet i Stavanger, Beredskapssetaten i Oslo kommune og plan og bygningsetaten i Oslo kommune. Noen av de vi har spurt har grunnet økt arbeidsmengde ikke hatt anledning til å stille seg til disposisjon for å besvare spørsmål, noen har heller ikke ønsket å uttale seg på vegne av arbeidsgiver, men foreslått en generell samtale om temaet. Dette har vi ikke ønsket å benytte oss av som datagrunnlag for denne oppgaven. Vi endte med tre informanter, henholdsvis fra Universitetet i Stavanger/SEROS og Statsbygg. At informantene våre er ansatt eller deltar der avgjørelsene tas er i tillegg en begrensning vi har vært bevisst på kan ha utslag i besvarelsene som gis.

Først utarbeidet vi en intervjuguide (vedlegg 2) med spørsmål som vi mente ville belyse og hjelpe oss med å besvare forskningsspørsmålene i denne oppgaven. Alle informanter har blitt kontaktet via mail eller over telefon. På grunn av COVID-19 og de tiltakene som ble iverksatt av Regjeringen har vi sett oss nødt i å følge de rådene som gis. Det er derfor ikke vært mulig med personlige intervjuer. Intervjuguiden åpner for at informantene er frie til å velge selv hvordan de vil besvare spørsmålene. Dette gir informanten mulighet til å legge til ytterligere informasjon der de mener det er nødvendig eller relevant. Ved å gå frem på denne måten er heller ikke spørsmålene obligatoriske å svare på, informantene kan derfor velge å svare som de vil eller å ikke svare i det hele tatt. Vi ser begge tendensene i besvarelsene vi har fått fra informantene.

Informantene vi har snakket med har ulike bakgrunn og tilknytning til regjeringskvartalet, og vi anser disse som fagpersoner. En av informantene hadde ikke noen spesiell tilknytning til det gamle regjeringskvartalet. Kjennskapen og tilknytningen til byggeprosjektet av nytt regjeringskvartal fikk hun gjennom et prosjekt fra 2013/2014 som omhandler hvordan man bygger nytt regjeringskvartal med søkelys på sikkerhet tilknyttet terrorisme. Høsten 2019 deltok informanten i et prosjekt satt sammen av Statsbygg på vegne av KMD. Hensikten med dette prosjektet var å se på konsekvensene av perimetersikringen opp mot arbeidsplassene, Oslo by og samfunnet. Navnet på rapporten er *"Vurdering av konsekvenser ved etablering av ytre perimeter rundt nytt regjeringskvartal"* og er finansiert av Statsbygg. Vi har fått innsyn i denne rapporten som per i dag er unntatt offentligheten. De to neste informantene har begge nær tilknytning til planleggingen av nytt regjeringskvartal. Den ene har deltatt i opprydningsarbeidet av det gamle regjeringskvartalet og erstatningslokalene etter 22. juli samt en rekke andre små- og større prosjekter ifm. Regjeringskvartalet. Han har siden 2013 vært en del av prosjektet Nytt regjeringskvartal. Den andre har jobbet med regjeringskvartalet siden 2014, reguleringsplan, rom- og funksjonsprogram, i prosjektledelsen siden 2017. Disse to informantene hadde også liten kjennskap til det regjeringskvartalet før 22. juli 2011. Besvarelsene er brukt for å supplere og belyse de funnene som fremkommer av dokumentanalysen. Besvarelsene fra informantene er satt i kontekst med forskningsspørsmålene de er med på å besvare. Derfor er besvarelsene spredt i analysen og står ikke i sin helhet.

5. Analyse

Spørsmålene vi stilte informantene ble valgt på bakgrunn av deres evne til å belyse sider ved teorien vi enten ikke fant, eller aspekter i de foreliggende dokumentene vi ønsket å utforske videre. I dette kapitlet vil vi presentere de samlede funnene og dataene vi innhentet fra intervjuene med våre informanter og strategisk gå gjennom hvilke svar dataene gav oss.

Temaet for vår oppgave er knyttet opp til problemstillingen sikring og sikkerhet i forbindelse med nytt regjeringskvartal og opplevelse av trygghet for befolkningen. Vi ønsket derfor å utfordre informantene på hvordan de så på prosessene som åpne eller lukkede for befolkningen i dette prosjektet som omhandler sikring av en kritisk samfunnsfunksjon. Vi som gruppe har selv støtt på vanskeligheter med innsyn og tilgang til dokumenter om planleggingen av nytt regjeringskvartal.

5.1 Kritiske samfunnsfunksjoner i det nye regjeringskvartalet

Utarbeidelsen og planleggingen av sikkerheten i det nye regjeringskvartalet er det KMD som har hovedansvaret for etter metodikk som er beskrevet i NS 5834:2016 (Standard Norge, 2016). Planleggingen, analysearbeidet og kvalitetssikringen skjer i tett dialog med landets sikkerhetsfaglige kompetansemiljøer i NSM, PST, POD, Oslo politidistrikt og forsvarsbygg ved Nasjonalt kompetansesenter for sikring av bygg (NKSB). I utarbeidelsen og planleggingen av det nye regjeringskvartalet var et av spørsmålene i forhold til sikkerheten, om det var fornuftig å gjenopprette et samlet departementsfelleskap sentralt i Oslo, eller om det ville være bedre å spre departementene til ulike steder i byen. Det ble til slutt vedtatt at et samlet departementsfelleskap ville gi de beste mulighetene for robuste og homogene sikringstiltak. For politiet vil også en samlet lokasjon være enklere å håndtere med tanke på planverk, respons og sikringsoppdrag (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2018). Begrunnelsen for samlokaliseringen av departementene er ifølge St.meld. 21 sikkerhetsfaglige vurderinger, hvor dette skal gi økt sikkerhet (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2018). Paul Chaffey (H), daværende statssekretær i KMD uttalte i et intervju med NRK at *"både krav til sikkerhet, hensynet til samhandling mellom departementene og det å få til åpne byrom og tilgjengelighet for befolkningen*

trekker i retning av en samlet lokalisering" sistnevnte begrunnes med at "alternativet med stor spredning, hvor vi må ha sikringstiltak og stengte gater mange steder, er dårlig for byen" (Juven, 2015). Uttalelsen er basert på kritikk rettet mot de høye bygningene som skal romme de samfunnskritiske funksjonene, og at volumene er for store i forhold til tomten og nærliggende omgivelser (Juven, 2015). Rognlien (2015) skriver i en artikkel i Dagbladet at det er vrient å være skeptisk til sikkerhet, men poengterer at sikkerhetsspiralen har økt kraftig etter terroren 22. juli 2011 (Rognlien, 2015). Videre skriver Rognlien at "Byen blir ødelagt av det uimotståelige sikkerhetstyranniet" (Rognlien, 2015).

Det nye regjeringskvartalet kommer til å bli et område samlet med alle som har hovedansvaret for ulike kritiske samfunnsfunksjoner. Departementene har det overordnede ansvaret for sine kritiske samfunnsfunksjoner og vil være gjensidig avhengig av hverandre, og må samarbeide for å ivareta samfunnssikkerheten i Norge. Dette tar oss til samvirkeprinsippet som Norges beredskap er bygget på. Samvirkeprinsippet betyr at *"myndigheter, virksomheter eller etater har et selvstendig ansvar for å sikre et best mulig samvirke med relevante aktører og virksomheter i arbeidet med forebygging, beredskap og krisehåndtering"* (DSB, 2016a).

5.2 Sikring av regjeringskvartalet, en åpen eller lukket prosess

I rapporter og dokumenter om oppføring av nytt regjeringskvartal er det benyttet multimodale tekster. Dette benyttes blant annet for å skape en visuell kommunikasjon. Eksempel på dette er utredningen til *Byliv, byrom og ytre perimetersikring* (Statsbygg, 2016a). Blant teksten i rapporten benyttes bilder som appellerer til leseren med åpne grønne arealer for de som ferdes i området. I kapittel 4 er planskissen markert med områder i ulike grønnfarger. Illustrasjonsbildene viser mennesker i harmoni med omgivelsene og gir et inntrykk av trygghet og forsterker et budskap om åpenhet for befolkningen. I motsetning tar kapittel 2 for seg sikkerhet. Her består den multimodale teksten av planskissen illustrert med rødfarger i ulike nyanser. Illustrasjoner som beskriver sikkerhet og fysiske sikringstiltak er markert med rød farge. Dette er visuelle inntrykk som påvirker leseren. I stortingsmelding 21. *Nytt Regjeringskvartal*, er det mindre bruk av bilder og retorikken er mer generell, men også her benyttes det illustrasjonsbilder som appellerer til leseren. Blant annet blir de integrerte

sikringstiltakene illustrert gjennom et bilde med sommerlig preg og mennesker i harmoni (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2018). Det er tydelig vektlagt at regjeringskvartalet skal være et åpent og trygt område å oppholde seg i.

Argumentasjonen i rapporten fra Statsbygg kan både karakteriseres som etos og logos. I teksten bygger argumentasjonen på faktaopplysninger, som blant annet presenteres gjennom illustrasjoner og henvisinger til ulike plandokumenter og tekniske underlagsnotater. Dette retter seg mot fornuften i oss og det er lett å se for seg i rapporten at tiltakene har en effekt. Logos som bevismiddel kan derimot ikke stå alene i en rapport. Etos vil være avgjørende for troverdigheten til rapporten. I dette eksempelet er Statsbygg eier av dokumentet. Deres sammensatte ekspertise og anerkjennelse i samfunnet styrker troverdigheten og tilliten til innholdet i dokumentet. I Stortingsmelding 21. *Nytt Regjeringskvartal* kan argumentasjonen i tillegg karakteriseres som patos, da det blir benyttet bilder og illustrasjoner som setter sikringstiltakene i et positivt lys. Dette kan tenkes å kunne påvirke leserens følelser, ved at bildene gir uttrykk for at regjeringskvartalet vil være trygt, åpent og innbydende.

Påvirker det kommuniserte budskapet befolkningens trygghetsopplevelse? Om befolkningens trygghetsopplevelse blir påvirket av det som blir kommunisert er det delte meninger om. Informantene sine opplevelser omkring dette spørsmålet er altså ganske forskjellig.

En informant forteller at en møter "lukkede dører" flere plasser. Tross for at bygningsloven sier at en skal legge opp til åpne prosesser. Det nevnes også at flere aktører ikke har delt informasjon om de ulike prosessene rundt det nye regjeringskvartalet. Grunnen for dette er det vanskelig å si noe om. Det er en betydelig utfordring at store mengder av dokumentene er unntatt offentligheten siden det hindrer innsyn og forståelse av omfanget. Videre blir det sagt at det er uvisst hvor mange aktører som har vært med, og fremdeles er med, i utarbeidelsen av sikkerheten rundt det nye regjeringskvartalet. En ting som kommer tydelig frem fra informanten er at de ulike prosessene har vært såpass lukket. Dette har gjort det veldig vanskelig å vite hvem som har gjort de ulike vurderingene rundt all planleggingen. Informanten legger vekt på at det bør være flere aktører i prosessen hvis man skal få en grundig og rettferdig avgjørelse rundt bestemmelser. Da dette kan påvirke samfunnet, demokratiet og

personvernet. Som et motargument til at det burde være en mer åpen prosess uttaler en annen informant at begrunnelsen for dette er sikringstiltakene. Av sikkerhets hensyn vil disse være skjult og unntatt offentligheten.

En annen informant forteller at frem til 2019 har prosessen rundt det nye regjeringskvartalet blitt behandlet av Stortinget, samt en konseptutvalgsutredning. De igjen har invitert ulike aktører som har bestått av ulike fagfolk. En bredt sammensatt gruppe. Noe som har gjort at prosjektet har hatt stor grad av medvirkning. Videre sier informanten at sikkerhetsloven gir begrensninger på hva man kan akseptere av restrisiko. Da en skal oppnå og opprettholde et forsvarlig sikkerhetsnivå. Det er ikke bare sikkerhetsloven som forteller oss noe om åpenhet. Regjeringen har også vært meget tydelig fra starten av at det nye regjeringskvartalet skal fremstå som åpent og inviterende. Her henviser informanten videre til statsbygg sine nettsider, og forteller at alle kan gå inn å lese om de enkelte hovedgrepene der.

I informantens siste argument for at prosessen har vært åpen, viser informanten til en proposisjon fra Stortinget. Proposisjonen beskriver en rekke grep som er gjennomført i forbindelse med oppføringen av regjeringskvartalet. Dette er med å belyse at prosessen har vært åpen ifølge informanten.

Statsminister Erna Solberg uttalte i september 2018 at det nye regjeringskvartalet skal være "*åpent, trygt og grønt*". Dette samsvarer også med hvordan Statsbygg uttaler seg om det nye regjeringskvartalet, der det er stort fokus på at det skal være åpent, tilgjengelig og inviterende for befolkningen (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2018).

Samtidig har vi ved å gå igjennom relevante dokumenter om planleggingen av det nye regjeringskvartalet og ved intervjuer med informanter merket at det er stor grad av hemmelighold rundt hvordan sikringen av regjeringskvartalet skal skje. Informasjon om sikringstiltak er i hovedsak generelle og det blir ikke gått særlig i detalj om hvordan dette skal se ut. Samtidig er dette noe som sikkerhetsloven begrenser, da mye av informasjonen kan være sikkerhetsgradert i henhold til sikkerhetsloven. Likevel er det svært lite uttalt informasjon om blant annet bruk av overvåkningskameraer eller hvordan befolkningen kan bli overvåket dersom de oppholder seg innenfor den ytre perimetersikringen. Dette er noe som kan bekymre mange, og fravær av informasjon på

dette området kan kanskje tyde på at man fra myndighetenes side ikke ønsker en debatt eller offentlig søkelys på hvordan en eventuell overvåkning vil skje.

Etter å ha gjennomgått flere offentlige dokumenter fra Statsbygg, som omhandler sikringstiltak i det nye regjeringskvartalet ser vi at det er minimal informasjon å finne om kameraovervåkning. Det eneste som omhandler kameraovervåkning er at det sannsynligvis vil bli tatt i bruk kameraovervåkning ved type A-tiltak – noe vi kommer tilbake til senere i prosjektoppgaven. Det at kameraovervåkning er så lite nevnt i dokumentene kan være et bevisst valg for å unngå diskusjon om overvåkning og personvern. Indirekte kan dette være med på å skape en trygghetsfølelse. I rapporten til Jore m.fl. er det imidlertid uttalt at deler eller hele ytre perimenter vil bli overvåket, i tillegg til området innenfor perimetersikringen (Jore, Kruke, & Olsen, 2020). De har videre uttalt at tiltak som skiltgjenkjenning, ansiktsgjenkjenning og droner kan muligens tas i bruk som en del av overvåkningen av regjeringskvartalet. Dette er informasjon som i så fall er svært lite tilgjengelig for offentligheten, da det knapt blir nevnt noe om overvåkning i Statsbyggs dokumenter. En konsekvens av dette kan være at befolkningen kan få en lavere tillit til myndighetene dersom det er mye hemmelighold rundt prosessene med byggingen av Nytt regjeringskvartal. Slike tiltak kan også være med på å redusere følelsen av trygghet, da det kan virke inngripende. Eller det kan muligens føre til at befolkningen kan få en følelse av at det nye regjeringskvartalet bruker omfattende sikringstiltak fordi det er en stor fare for at uønskede hendelser kan inntreffe. Men forholdet mellom sikkerhet og frihet er et vanlig dilemma. Kruke sier at absolutt sikkerhet gir ingen frihet, mens absolutt frihet gir ingen sikkerhet. Vi kan altså ikke oppnå begge deler samtidig, vi må ofre noe for å oppnå noe annet (Kruke, 2013).

I arbeidet med denne prosjektoppgaven har vi observert at i offentlige dokumenter er begrepene sikring og sikkerhet enten i liten grad definert eller ikke i det hele tatt. I tillegg brukes begrepene til dels om hverandre, forfatterne av ulike dokumenter ser ikke ut til å ha et bevisst forhold til begrepene. Vi har også sett at det i den offentlige diskusjonen ofte er andre forhold enn sikkerhet og sikring som hovedsakelig er debattert, så som hvorvidt de ulike regjeringsbyggene, og da spesielt Y-blokka, skal rives. Fraværet av diskusjon rundt sikkerhet i planlegging av nytt regjeringskvartal var også et funn i en masteroppgave fra 2016 (Førland & Vatnamo, 2016).

5.3 Tilretteleggelse og hensynet til befolkningens trygghet

I dokumentene vi har sett på i forbindelse med byggeprosessen fremstår det nye regjeringskvartalet som et åpent område, og ut ifra skissene inviterer området til bruk gjennom vannspeil, luftige områder og benker, også kalt *blågrønne elementer* og *security by design*. Samtidig skisserer andre bilder en opptegning av sperretrinn og parametersikring. Vi har ønsket å belyse hensikt versus uttalt informasjon, hvordan er områdene lagt til rette for befolkningen, og kan dette være med på å skape en falsk trygghetsfølelse.

En av informantene uttaler blant annet hvordan mer omfattende sikring av regjeringskvartalet kan gi mindre følelse av trygghet for befolkningen. Informanten sier videre at befolkningen vil være avhengig av åpne prosesser, samt det å kunne se tiltakene visuelt, dette støtter våre funn i kapittel 5.2. Dersom befolkningen vet hva som kommer, vil de få en anledning til å tilpasse seg sikringstiltakene, men også mulighet til å lære om begrunnelsene for tiltakene. Hvis prosessene holdes hemmelig så vil alt komme for en dag, noe som kan være overveldende for befolkningen. Dette vil kunne skape trygghet for noen og utrygghet for andre. På den andre siden er det funnet ut at estetisk utforming av sikkerhetstiltak ikke har effekt på trygghetsfølelse og aktiviteten. Videre betyr det ikke at estetikk er uviktig. Endringer som bidrar til mer estetiske omgivelser kan fortsatt bidra til større trivsel og bedre velferd for brukerne av byrommet (Meyer, Fyhri, Evensen, Nordh, & Ævarsson, 2019).

En annen informant besvarer spørsmålet om utbyggingen av nytt regjeringskvartal vil gi befolkningen i området en økt trygghet med å beskrive sikringstiltak som også kan benyttes som andre ting, eller fremstå som noe annet. Dette eksemplifiserer informanten med sittemøbler, vannspeil, kunstinstallasjoner m.m. Områder med sterkt sikringspreg kan bidra til økt utrygghet, mens godt utformede byrom med gode forutsetninger for opphold kan bidra til trygghet. Han legger også til at for befolkningen som ferdes i området vil ellers veldig mye være som før 2011 og slik det er i dag – og de fleste vil nok oppleve området som bedre å ferdes i.

En av informantene opplever demokratiet som godt ivaretatt. Informanten trekker frem at kameraovervåkning også var brukt før. Kameraovervåkning er fortsatt et tiltak som vil bli tatt i bruk, innenfor norske retningslinjer. Det påpekes også at det nye

regjeringskvartalet vil oppleves som mer tilgjengelig i fremtiden enn det gamle var. Denne tilgjengeligheten vil bidra positivt. En annen informant stiller derimot spørsmål ved om alle sikringstiltak er satt og konkrete spørsmål om demokrati kan diskuteres knyttet opp til sikringstiltakene. Informanten trekker blant annet frem hvilke digitale verktøy som vil bli tatt i bruk. Utover dette har ikke denne informanten ytterligere å legge til på spørsmålet. Årsaken til dette er prosjektet informanten har jobbet med er per i dag unntatt offentligheten.

Næringslivet i området ved regjeringskvartalet mener at det er handel og kultur som skaper liv, men påpeker at omsetningen rundt regjeringskvartalet har økt betydelig mindre enn ellers i sentrum (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2013). Videre påpekes det at "*sikringstiltak i regjeringskvartalet må sees i sammenheng med tiltak i hele sentrum*" (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2013). Det er et uttrykt ønske at det skal være minimalt med fysiske sikringstiltak, dette for å gjøre det mer innbydende og enklere for næringslivet i området (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2013).

5.4 Sikring av regjeringskvartalet som en samfunnskritisk funksjon

Hvilke sikringstiltak etableres for det nye regjeringskvartalet? I en nylig nettartikkel fra NRK (Juven, 2020) blir det nevnt at blant annet all logistikk inn og ut fra nabobygg rundt regjeringskvartalet blir en kjempeutfordring. Grunnen til dette er at større deler av Oslos område rundt regjeringskvartalet vil bli sperret av, en såkalt perimetersikring som gjør at vanlige folk ikke kan kjøre inn. Frykt for terror og bilbomber er noen av årsakene. Isteden vil det bli etablert et eksternt kontrollsentrum for varelevering og leveranse til departementene. Dette har særlig fra næringslivet og bedrifter som oppholder seg innenfor denne perimetersikringen blitt møtt med misnøye (Juven, 2020).

Bymiljøetaten i Oslo har også uttrykt bekymring for at perimetersikringen kan medføre betydelige ulemper for bylivet, og kan føre til at Oslo sentrum "*blir folketomt og dødt*" (Årdal, 2020). De peker særlig på Youngstorget, som de mener "*har stor kulturhistorisk verdi som en av Oslos sentrale møteplasser*" (Årdal, 2020). De frykter at sikringen av regjeringskvartalet vil ødelegge for Youngstorget og bylivet generelt, og anbefaler derfor ikke løsningen Statsbygg kommer med. Dette er noe som blir poengtert i en

artikkel i Aftenposten av Bermann (2014). Han skriver at fysiske elementer i gatene og byrommene vil gi konsekvenser for bylivet og blir en markant del av byutviklingen (Bermann, 2014). Fredriksen, tidligere byråd for byutvikling, forteller i et frokostmøte i regi av KMD "at det allerede nå er et samarbeid mellom næringslivsaktører, departementet og kommunene gjennom arbeidet med prinsipplan for sikkerhet i sentrum" (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2013). Han uttaler videre at "vi må akseptere et høyere sikringsnivå" (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2013). Det legges til om vi ønsker åpenhet og frihet, må vi også akseptere en viss grad av risiko. Stenger vi av deler av Oslo sentrum vil det oppleves tomt. Tomhet kan oppleves utrygt for mange. Å få til fysiske sperringer er fullt mulig, og påpeker at med kvalitet og design vil det prege byrommet på byrommets premisser. Han legger til at de sikringstiltakene vi trenger bør integreres i byrommet på en god måte, slik at vi bidrar til et godt byliv, ikke folketomme områder (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2013).

Under er en enkel tabell (Tabell 1) over de planlagte sikringstiltakene som vi vil komme nærmere inn på i de neste underkapitlene.

Indre perimetersikring	Sikringstiltak nær regjeringsbygg/funksjoner vil bli etablert innenfor regjeringskvartalet.
Ytre perimetersikring	Sikringstiltak klassifisert som type A-tiltak, B-tiltak, og C-tiltak, vil tas i bruk ved det ytre perimeteret. Sikringstiltakene skal redusere muligheten for kjøretøysbårne trusler.
Ombygning av Ring 1	Ring 1 vil senkes 5 meter ned av sikkerhetshensyn.
Eksternt kontrollcenter	Et kontrollcenter vil bli etablert utenfor Oslo sentrum for kontroll av post- og vareleveranser til regjeringskvartalet.
Kameraovervåkning	Kameraovervåkning vil tas i bruk innenfor den ytre perimetersikringen og ved innpasseringspunkter med høy passeringfrekvens. Skiltgjenkjenning, ansiktsgjenkjenning og droner er også mulige tiltak.

Tabell 1 Forenklet oversikt over planlagte ytre sikringstiltak

5.4.1 Indre perimetersikring

Som beskrevet i systembeskrivelsen vil det etableres både en indre og en ytre perimetersikring ved regjeringskvartalet. Bilde 6 illustrerer hvor det er planlagt å etablere perimetersikringen.

Bilde 6 Illustrasjon over planlagt perimetersikring. Hentet fra (Statsbygg, 2016a)

Illustrasjonen viser at den indre perimetersikringen vil bli etablert tett på bebyggelsen, og kan sees på som et ekstra sikringstiltak i tillegg til den ytre perimetersikringen (Statsbygg, 2016a). Det vil da være to lag med perimetersikring for å beskytte mot i hovedsak kjøretøysbårne trusler.

5.4.2 Ytre perimetersikring

Det er vurdert at kun bygningsmessige tiltak ikke vil gi tilstrekkelig beskyttelse for nytt regjeringskvarter. Derfor er det planlagt å etablere ytre sikringstiltak, også kalt perimetersikring, med den hensikt å avgrense allmenn biltrafikk fra regjeringsbygg. Hovedhensikten med dette er å redusere muligheten for at kjøretøysbårne trusler (bomber) kommer nær regjeringsbyggene (Statsbygg, 2016a).

Det vil dermed etableres en *ring* av bilfrie gater rundt det nye regjeringskvartalet. Avstanden fra gater med allmenn biltrafikk til bygg med regjeringsfunksjoner vil være rundt 75 meter (Statsbygg, 2016a). Dette tiltaket er særlig i forbindelse med trusselen om terror. Den ytre sikringen eller sperringen vil blant annet hindre uautorisert kjøring nær bygg i regjeringskvartalet med viktige funksjoner. Det skal være et bilfritt regjeringskvartal (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2018). I januar 2020 ble det imidlertid lagt fram forslag til endring i statlig reguleringsplan, som blant annet gjelder mindre endringer av betydning for perimetersikring og sikringstiltak.

Endringene (Bilde 7) omfatter (Statsbygg, 2020):

1. *"Utvidelse av planavgrensning ved Trefoldighetskirken og Youngstorget for å bedre sikkerhet, logistikk og tilkomst"*
2. *Økning av høyden på A-feltet*
3. *Nye bestemmelser om inngangspartier, herunder ny inngang for SMK*
4. *Justering av nedkjøringsramper*
5. *Endringer i bestemmelsesområder for perimetersikring for å oppnå større fleksibilitet*
6. *Endring av hensynssone for Møllergata 13 og 13b på grunn av grunnforholdene og for å kunne forsterke fundamentene"*

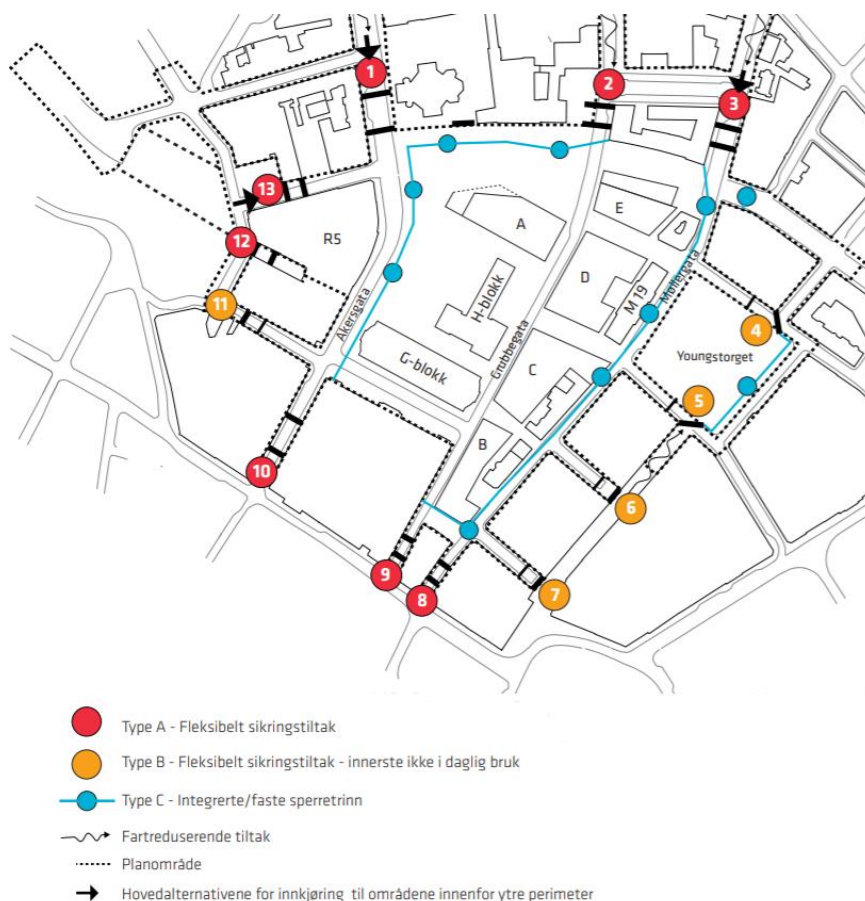

Bilde 7 Forslag til endring av perimetersikring på Youngstorget. Hentet fra (Statsbygg, 2020).

Ved Youngstorget er det blant annet foreslått å flytte perimetersikringen for å sørge for tilkomst av torgbiler eller større biler til arrangementer uten at de trenger å forhåndskontrolleres (Statsbygg, 2020).

5.4.3 Typer perimetersikringstiltak

I rapporten *Byliv, byrom og ytre perimetersikring* fra statlig reguleringsplan med konsekvensutredning, skiller Statsbygg mellom tre typer sikringstiltak; A-, B-, og C-tiltak (Bilde 8). Dette er tiltak som primært skal forhindre kjøretøy fra å komme tett opp til regjeringsbygg eller bygg med regjeringsfunksjoner.

Bilde 8 Illustrasjon av sikringstiltak. Hentet fra (Statsbygg, 2016a)

Type A-tiltak gjelder innpasseringspunkter med høy passeringfrekvens. Det vil bestå av to rekker med pullerter som kan heves og senkes. Ved type A-tiltak vil de to pullertrekkene stå i sperrestilling (hevet), og ved innpassering vil de fungere som en sluse der den første rekken av pullerter senkes slik at innpassering av kjøretøy kan skje. Når den første pullertrekken heves igjen vil neste pullertrekke senkes, og kjøretøyene kan passere (illustrert i bilde 9) (Statsbygg, 2016a). Hensikten med dette er å unngå inntrengningsforsøk med mulige kjøretøysbårne trusler samtidig med passering av kontrollert kjøretøy. Daglig varetransport, busspassering og VIP-kjøring er eksempler på bruk av slike innpasseringspunkter (Statsbygg, 2016a). Ifølge rapporten fra

Statsbygg (Statsbygg, 2016a) vil det ved type A-tiltak også være behov for kameraovervåkning og trolig behov for bemannet personell.

Bilde 9 Illustrasjon av B-tiltak. Hentet fra (Statsbygg, 2016a)

Type B-tiltak har den samme fysiske utformingen som type A-tiltak, men skiller seg fra de ved at den indre pullertrekken til vanlig vil være senket. Type B-tiltak gjelder innpasseringspunkter med lav passeringfrekvens, men de kan ved behov ta i bruk slusefunksjon. Både type A-tiltak og type B-tiltak vil kunne benyttes av regjeringens biltjeneste og nødetater (Statsbygg, 2016a).

Type C-tiltak er primært fastmonterte sikringstiltak uten slusefunksjon, og vil bestå av tiltak som inngår i design og brukselementer i gate- og plassmiljø (Statsbygg, 2016a).

De vil altså kunne ha bruksfunksjoner og integreres som en del av byrommet for å ivareta andre funksjoner enn kun sikring. Videre vil disse sikringstiltakene kunne anvendes som en del av perimetersikringen for regjeringkvartalet.

Integrerte sikringstiltak som kan bli implementert i det nye regjeringkvartalet er: møbler, beveget terreng, kant, søyler, vanlige pullerter, kant med trapp, og vannspeil.

5.4.4 Ombygging av Ring 1

Videre har Statsbygg planlagt å senke Ring 1, eller Riksvei 162, som er den innerste av de tre ringveiene i Oslo, og er en viktig transportåre (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2018). Bakgrunnen for dette er at Ring 1 (tunnel) går rett under regjeringkvartalet, og derfor anses som en sikkerhetsutfordring. Det er

sikkerhetskrav for regjeringsbygg som gjør at Ring 1 må senkes, og det foreslås da å senke den med 5 meter (Seehusen, 2019).

5.4.5 Eksternt kontrollsentert

Det planlegges for å etablere et eksternt kontrollsentert for post- og vareleveranser til regjeringskvartalet utenfor Oslo sentrum (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2018). Dette gjelder både leveranser til departementene og til private bedrifter som har oppholdssted innenfor den ytre perimetersikringen (Juven, 2020). Beliggenheten til dette kontrollsentert skal være maksimalt 30 minutters kjøreavstand fra Oslo sentrum (Juven, 2020). Kontrollsentert vil etableres av sikkerhetshensyn.

5.4.6 Kameraovervåkning

Det foreligger ikke mye informasjon om implementering og bruk av kameraovervåkning i Nytt regjeringskvartal, da detaljer om dette vil være gradert etter sikkerhetsloven (Sikkerhetsloven, 2019). Kameraovervåkning vil imidlertid brukes ved alle innpasseringspunkter til regjeringskvartalet hvor det er høy passeringsfrekvens (Statsbygg, 2016a). Dette gjelder type A-tiltak, hvor det vil være sperretrinn med slusefunksjon som kan åpnes og lukkes.

Deler eller hele ytre perimeter vil også bli overvåket, samt området innenfor perimetersikringen (selve regjeringskvartalet). Det er også mulig at overvåkningstiltak som skiltgjenkjenning, ansiktsgjenkjenning og droner vil tas i bruk (Jore, Kruke, & Olsen, 2020). I en epost til Dagsavisen fra KMD, blir det opplyst følgende: "*R4 (Regjeringsbygg 4, journ. anmrk.) som ligger vis a vis Kulturdepartementet, skal etter hvert rives. I den forbindelse må også kameraene på dette bygget flyttes. I tillegg er det montert opp noen kameraer for byggeplassen til det nye regjeringskvartalet, i tilknytning til kjøretøykontrollen i dette området. Hvor mange overvåkingskameraer det nå er her og i resten av regjeringskvartalet, får vi derimot ikke svar på. – Kunnskap om detaljer som går på tiltakets kapasitet vil kunne utnyttes av ulike trusselaktører. Derfor er det gradert informasjon, skriver statssekretær Paul Chaffey (H) i Kommunal- og moderniseringsdepartementet i en annen epost til Dagsavisen*" (Sandberg, 2018).

6. Drøfting

I dette kapittelet vil vi diskutere de ulike elementene fra våre funn opp imot eksisterende og relevant teori fra pensum.

6.1 Samfunnssikkerhet og kritiske samfunnsfunksjoner

Samfunnet er i stadig endring og vi møter på nye utfordringer som kan true kritiske samfunnsfunksjoner. I samfunnssikkerhet står arbeidet om vern av kritisk infrastruktur, samt befolkningens egen trygghet og sikkerhet sentralt. Når vi snakker om befolkningens trygghet og sikkerhet er det naturlig å nevne Abraham Maslows behovspyramide. Et av de grunnleggende behovene til oss mennesker er *trygghet*. Dette nivået omhandler de sikkerhetsmessige og følelsesmessige nødvendigheter behovene. Altså sikkerhet, opplevelse av trygghet, beskyttelse, stabilitet og orden (NOU 2006:6, 2006).

For å kunne forstå hvor viktig det er å opprettholde Norges kritiske samfunnsfunksjoner må vi få en forståelse av hvilke samfunnsfunksjoner som er kritiske og hva disse funksjonene består av. Begrepet kritisk samfunnsfunksjon kan brytes ned i tre kategorier; 1) *styringsevne og suverenitet*, 2) *befolkningens sikkerhet* og til slutt 3) *samfunnets funksjonalitet*. Dette gjøres på bakgrunn av hvordan svikt i en eller flere funksjoner i samfunnet kan påvirke samfunnet og befolkningens grunnleggende behov. Styringsevne og suverenitet er funksjoner som utgjør grunnleggende rammebetingelser for at andre samfunnsfunksjoner skal kunne ivaretas. Befolkningens sikkerhet er en funksjon som først og fremst har direkte betydning for samfunnets evne til å ivareta befolkningens grunnleggende sikkerhet (DSB, 2016b).

Figur 1 Kategorier av samfunnsfunksjoner som vist i (DSB, 2016b)

I DSB sin rapport om *Samfunnets kritiske funksjoner* står det at samfunnet må til enhver tid opprettholde konstitusjonelle funksjoner og virksomhet i prioriterte deler av forvaltningen, samt nasjonal beredskap og evne til å håndtere kriser og andre uønskede hendelser (DSB, 2016b). For å finne ut hvilke kritiske samfunnsfunksjoner det nye regjeringsskivalet representerer, må vi grave oss inn i dybden på begrepet *kritisk samfunnsfunksjon*. Det er nødvendig å knytte begrepet til visse forutsetninger:

- Avgrensning i tid: begrepet forbeholdes funksjoner som samfunnet ikke klarer seg uten i sju døgn, uten at det truer grunnleggende behov.
- Kontekstuelle forutsetninger: det skjer på ugunstige tidspunkt, og det kan være et ugunstig sammenfall av hendelser.

Tross dette kan svært mange samfunnsfunksjoner med en viss rett beskrives som kritisk fordi bortfall av dem på et eller annet tidspunkt vil kunne føre til alvorlige konsekvenser. Når dette er lagt til grunn skal begrepet forbeholdes funksjoner som samfunnet ikke tåler bortfall av i sju døgn ut ifra to ulike hensyn: Det er relativt få tenkelige scenarioer som vil ha effekt av at samfunnsfunksjoner settes ut av spill i lengre tid enn dette. For det andre er en sjudagersperiode i de fleste tilfeller tilstrekkelig for å etablere løsninger som ikke nødvendigvis trenger å være forhåndsplanlagt. Trolig har vi mange funksjoner som vi ikke ville kunnet klart oss uten i mer enn noen timer eller få dager før det hadde fått store konsekvenser (DSB, 2012).

De ulike departementene har det overordnede ansvaret for sine kritiske samfunnsfunksjoner, vi kan også kalle de for "eiere" av sine funksjoner. I Norge per 1.1.2020 har vi 16 ulike departement, inklusivt statsministerens kontor. Når terroren inntraff 22. juli 2011 var alle utenom tre departement: Forsvarsdepartementet, Utenriksdepartementet og Miljøverndepartementet lokalisert til regjeringsskivalet. Det nye regjeringsskivalet vil bestå av alle departementene utenom Forsvarsdepartementet (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2018). Da kan vi spørre oss om et samlet regjeringsskivalet blir for sårbart? Legger vi alle egg i en kurv, og kan en hendelse sette demokratiet og statsmaktene ut av spill? Vi kan derimot si at et konsentrert regjeringsskivalet vil føre til at resten av Oslo by blir mindre eksponert.

Sikkerhetsloven (2019) stiller også krav til beskyttelse av nasjonale sikkerhetsinteresser og grunnleggende nasjonale funksjoner. Med dette menes landets suverenitet,

territorielle integritet, demokratiske styreform og overordnede sikkerhetspolitiske interesser knyttet til;

- a) de øverste statsorganers virksomhet, sikkerhet og handlefrihet
- b) forsvar, sikkerhet og beredskap
- c) forholdet til andre stater og internasjonale organisasjoner
- d) økonomisk stabilitet og handlefrihet
- e) samfunnets grunnleggende funksjonalitet og befolkningens grunnleggende sikkerhet.

Alle disse grunnleggende nasjonale funksjonene er tjenester, produksjon og andre former for virksomhet som er av en slik betydning at et helt eller delvis bortfall av funksjonen vil få konsekvenser for statens evne til å ivareta nasjonale sikkerhetsinteresser. Ut ifra sikkerhetsloven og tilhørende forskrifter vil regjeringen og deler av departementets virksomhet, og departementets sikkerhet og handlefrihet, være en nasjonal sikkerhetsinteresse. Det nye regjeringskvartalet vil derfor inneha skjermingsverdige objekter og infrastruktur, som regjeringen og departementene er avhengig av for å fylle sin funksjon. For å oppnå nødvendig sikkerhet i det nye regjeringskvartalet vil det bli etablert nødvendige sikkerhetstiltak for å opprettholde et forsvarlig sikkerhetsnivå, jf. Sikkerhetsloven (2019, § 7-3) og virksomhetssikkerhetsforskriften (2018, § 14 og § 58.5) (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2018).

Om en tar utgangspunkt i Maslows teori eller en tar utgangspunkt i et sett med samfunnsverdier så er kjernen i samfunnssikkerhetsarbeidet definert som vern om befolkningens sikkerhet og trygghet.

6.2 Det kommuniserte budskap

Retorikk handler om den som taler, det det tales om og de det tales til. God retorikk krever ikke bare å si de rette tingene, men å si de på det rette tidspunktet (Olsen, 2012). Sakkunnskap handler om hva vi ønsker å si. Retorikken handler helt klart om dette, men i tillegg handler det om hvordan vi gjør det. Vi kan med andre ord definere retorikk som "*kunsten å overtale*" (Olsen, 2012).

Uten retorisk praksis ville det ikke eksistert samfunn. For et samfunn skaper vi gjennom kommunikasjon. Bygninger og institusjoner ville vi ikke hatt, for det er språk og vår evne til å påvirke andre som gjør det mulig for at alt skal bli virkelig. Retorikk er en evne vi mennesker har til å handle språklig og overbevise hverandre om hvordan samfunnet og livene våre bør organiseres. Retorisk sett er et samfunn altså ikke noe som i seg selv eksisterer. Et samfunn er ikke bare skapt av nasjonale grenser, lover og regler. Det er hovedsakelig kultur, tradisjoner, verdier og normer som samfunnsmedlemmene hele tiden formidler som etablerer et samfunn. Vi kommuniserer, forhandler og formidler uendelig mange ganger i løpet av en dag. Disse samtaler binder sammen individer, samt bidrar til ulike retninger samfunnet går mot. Det diskuteres hvilket parti vi skal stemme på, hvem som bør få gifte seg i kirken, hva som er "typisk norsk", norske internasjonale bidrag – fotball, håndball, musikk og lignende. Noen av samtaler blir avsluttet med valg, som igjen gjør at vi beveger oss i konkrete retninger. Andre samtaler gjør at vi flytter holdninger og synspunkter. Etter terrorangrepet brukte Jens Stoltenberg retorikken i sin tale. Der han forsøkte å lære oss hvem vi bør være, han konfronterte samfunnsmedlemmene med grunnleggende spørsmål om meningen med livet, hvem vi vil være, og hvem vi bør være for samfunnet. En god retoriker forstår slike situasjoner (Kjeldsen, 2014).

Noen vil se på retorikk som noe negativt, men dersom vi skal nå frem med vårt budskap i for eksempel gransking og tilsynsvirksomhet vil det ikke være nok at vi er saklig korrekte. Saken må bli presentert på en måte som når frem til mottakeren, slik at mottakeren blir overbevist og forhåpentligvis begeistret. Det handler med andre ord ikke bare hva vi formidler, men hvordan vi gjør det. I media etter 22. juli i debattene om nytt regjeringsskift ble det benyttet ulike retoriske virkemidler for å påvirke mottagerne. Et eksempel på dette er når daværende borgermester i Oslo kommune, Fabian Stang, uttaler 18 timer etter angrepet at *"I en situasjon som dette så er det lett å bli rammet av fortvilelse og oppgitthet og ha lyst til å resignere. Det skal vi ikke. I respekt for de som nå er gått bort, de som er skadet og de pårørende skal vi allerede i dag begynne kampen for å bygge et enda bedre samfunn, et enda bedre åpnere samfunn; et samfunn hvor de demokratiske prinsipper aldri skal vike til fordel for ekstreme handlinger"* (Kjeldsen, 2014, s. 24). Dette er et eksempel der etos og patos benyttes som virkemiddel. Talene som kom i ettertid, hjalp oss. Ordene trøstet, minsket usikkerheten og dempet frykten i befolkningen.

Etos, patos og logos er tre appellformer i retorikk. Etos handler om avsenderens troverdighet. Et eksempel på troverdighet kan være i et leserinnlegg. Innlegget vil virke mer troverdig dersom avsenderen har en yrkestittel som er passende i forhold til saken. De fleste av oss tror mest på de som er eksperter (Olsen, 2012). Dokumentene vi har fått tilgang til, og de vi har lagt til grunn for vår oppgave, legger stor vekt på troverdighet. De er presentert av sentrale myndigheter og statlige organisasjoner. Etos er derfor sentralt for denne oppgaven.

Patos handler om at den som taler forsøker å vekke bestemte følelser hos publikum. Etos og patos er sammen virkemiddel som bidrar til at publikum får respekt og tillit til den som taler, samt at de "lar seg drive med" følelsesmessig (Olsen, 2012). For gjenoppreisning av regjeringskvartalet har følelsen til befolkningen vært et viktig element i debattene om utbyggingsprosessen. Til slutt har vi logos, som dreier seg om selve saksforholdet, altså det budskapet som skal fremføres. Publikum blir ofte overtalt når de opplever sanne og sannsynlige saksargumenter. Å vise at vi har grundig sakkunnskap er sentralt i logos (Olsen, 2012). Eksempel på logos er *"vi har gjennomført en gransking av kran-løftehendelser som førte til personskade for over et år siden. Dere i operatørselskapet har gjort deres egen interngransking. Vi er alle enige i de faktiske forholdene som førte til ulykken"*.

I Statsbygg sine rapporter om regjeringskvartalet og stortingsmelding 21. *Nytt regjeringskvartal* kan det også argumenteres at slike virkemidler blir brukt for at leseren skal bli mer mottakelig til sikringstiltakene som innføres. Som nevnt i analysen er det benyttet flotte bilder og illustrasjoner av det nye regjeringskvartalet som fremhever åpenhet og trygghet for befolkningen som skal ferdes her. Det er tydelig at det fra Statsbygg og KMD sin side ønskes at sikringstiltakene som skal fremstå minst mulig skremmende og som en integrert del av byrommet.

Hvem som formidler innholdet er avgjørende i møte med befolkningens troverdighet. Dette tar oss inn på retorikkens språk, mer konkret etos. En tale, utsagn eller leserinnlegg vil virke mer troverdig dersom avsenderen har en yrkestittel som passer i forhold til sakens tema. De fleste av oss tror mest på de som er eksperter (Olsen, 2012).

Begrepet *makt* kan ha forskjellige definisjoner i de ulike sammenhenger det blir brukt. I boken *Samfunnssikkerhet* (2020) av Njå, Sommer, Braut og Rake viser de til Robert A.

Dahl sin definisjon "... *power is a relation among social actors in which one social actor, A, can get another social actor B, to do something that B would not otherwise have done*". Makt handler altså om å få en annen aktør til å gjøre noe han/hun ellers ikke ville ha gjort. Et av formålene med makt er ønsket om å overvinne motstanden til en annen aktør. Vi kan derfor si at makt er relasjonsspesifikk, men det er også kontekstspesifikk og tidsavhengig. Dette vil si at enkelte avdelinger, grupper eller mennesker kan besitte større ressurser enn andre til å utøve makt. Kapasiteten en har til å utøve makt kan imidlertid endre seg over tid (Njå, Sommer, Braut, & Rake, 2020). Vi har nå sett på makt, men vi er avhengig av et balansert forholdet mellom makt og tillit for å få de beste resultatene. Noe som tar oss videre til begrepet tillit. Tillit er en positiv forventning om at annen person gjennom ord, handling og beslutninger ikke vil handle rent opportunistisk. Når vi sier opportunistisk, mener vi å handle målbevisst på vegne av egne behov og interesser uten hensyn til hvordan dette vil påvirke andres behov og interesser. Vi har fem kjerneelementer i begrepet tillit, disse fem er *integritet*, *kompetanse*, *konsistens*, *lojalitet* og *åpenhet*. Med *integritet* mener vi at det er samsvar mellom det en person sier, og det personen gjør. *Kompetanse* har med en persons fagtekniske og mellommenneskelige kunnskaper. *Konsistens* dreier seg om personens forutsigbarhet fra situasjon til situasjon. *Lojalitet* vil si villigheten en person har til å stille opp for en annen. Til slutt har vi *åpenhet* som kort og godt betyr trygghet for at en person sier hele sannheten (Kaufmann & Kaufmann, 2016). Tillit og makt er på mange måter avhengig av hverandre. Det er størrelsen som både vil true og forutsette hverandre. Makt kan true tilliten hvis den misbrukes. Samtidig er makt avhengig av tillit (Fische, 1998).

Kommunikasjonen utad angående sikringstiltak har som vi har vært inne på i analysen, vært fraværende. Det er mye hemmelighold rundt detaljer om sikringstiltakene, noe som også kan sees på som en strategi for å unngå et offentlig fokus på sikringen. Både fra informantene og i dokumentene, har vi kun tilgang til mer generell informasjon. PST, NSM og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) har derimot tilgjengelig dokumentasjon på trusselvurderinger Norge står ovenfor. Disse publiseres årlig. Informasjon om vurdering av trusler og risiko opp mot regjeringsskvartalet er i stor grad unntatt offentligheten. Prosjektgruppen fikk avslag på innsyn i alle vesentlige dokumenter. Det kan se ut til at myndighetene har valgt å begrense risiko-kommunikasjonen ut til befolkningen.

6.3 Planlegging og tilrettelegging for befolkningens trygghet

Det er gjort utallige forsøk på å lage en god definisjon på planlegging. Særlig på 1970- og 80-tallet ble planleggingens rolle og funksjon i samfunnet satt på dagsorden. En oppfatning på planlegging var, og er, å se det som en form for systematisk og faglig kunnskapsinnhenting og -bearbeidelse som foregår før beslutningstakere fatter beslutninger og iverksetter tiltak. Uansett hvilken definisjon en benytter seg av innen planlegging, så vil hensikten være å forberede seg til handling for å oppnå best mulig resultat (Njå, Sommer, Braut, & Rake, 2020).

Som ved alt annet så er det ulikt syn på begrepet planlegging, men nå planlegger vi mer enn noen gang. Både i privat og offentlig sektor. Mye av denne planleggingen foregår fordi det er lovpålagt. Der blant annet plan- og bygningsloven av 1985 (revidert i 97 og 02) påla kommuner å utarbeide kommuneplaner, regulerings- og bebyggelsesplaner (Njå, Sommer, Braut, & Rake, 2020, s. 73). I 2008 ble ny plan- og bygningslov vedtatt, og den medførte at styring av samfunnssikkerheten integreres i planleggingsprosessene. Planlegging har for mange blitt oppfattet som noe moderne, og at en da følger med i utviklingen. Det er heller ingen tvil om at planlegging oppfattes som en meningsfull aktivitet, samt at usikkerheten vil reduseres ved at ny kunnskap skapes. En mener også at planlegging gjør at vi fatter bedre beslutninger. I planleggingsprosesser er det ulike aktører som deltar, og motivene til de enkelte er ulike. Noen ønsker å påvirke plan- og beslutningsprosesser, andre aktører er enige at utbyggingen bør skje, men har ulikt syn på hvordan. Til slutt har vi de som ikke ønsker utbygging. Felles for alle partene er at de er tjent med å delta i planleggingsprosessen (Njå, Sommer, Braut, & Rake, 2020).

Innenfor planleggingsteorien skiller vi mellom *instrumentell* og *kommunikativ*.

Instrumentell rasjonalitet handler om å klargjøre målet, og deretter utrede alle tenkbare midler som kan anvendes for å nå målet. For at dette skal være mulig vil det kreve tilgang til all relevant informasjon, fullstendig kunnskap om alle disse aktuelle midlene og til slutt krever det at planleggerne kan vurdere konsekvensene av alle tenkbare virkemiddel (Njå, Sommer, Braut, & Rake, 2020). Det kommunikative idealet innenfor planlegging beskrives ofte som et alternativ til det instrumentelle. I den kommunikative planleggingen skjer læringen i selve planleggingsprosessen. Et av målene innenfor denne planleggingen er at alle aktører som har interesse i saken skal delta fra prosessen starter. Ønsket er at de deltakende aktørene skal underveis i prosessen endre mål og

verdier. Vi ser ofte at planleggingen ikke blir tilfredsstillende utført. Dette kan være på grunn av manglende interesse, tid, kompetanse eller kapasitet. I Plan- og bygningsloven (2008, §5-1) står det; *"Enhver som fremmer planforslag, skal legge til rette for medvirkning. Kommunen skal påse at dette er oppfylt i planprosesser som utføres av andre offentlige organer eller private. Kommunen har et særlig ansvar for å sikre aktiv medvirkning fra grupper som krever spesiell tilrettelegging, herunder barn og unge. Grupper og interesser som ikke er i stand til å delta direkte, skal sikres gode muligheter for medvirkning på annen måte"*. Denne paragrafen er inspirert av den tyske filosofen Jürgen Habermas teorier om kommunikativ handling (Njå, Sommer, Braut, & Rake, 2020).

I Stortingsmelding 21 om *nytt regjeringskvartal* poengteres viktigheten av en inkluderende og åpen prosess, det uttales blant annet at *"regjeringen har lagt og legger fortsatt stor vekt på at arbeidet skal være en åpen prosess"* (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2018). Gjennom høringsrunder for reguleringsplan og forslag til endringer i den vedtatte reguleringsplanen sikres det at berørte organisasjoner, næringsliv og andre kan komme med innspill til prosessen. Det ble sendt inn 180 innspill totalt, mer enn 150 dreide seg om motstand av rivning av Y-blokken og 120 av disse var til nærmet like (Skår, 2017, s. 71) (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2017).

Hvorvidt prosessen har vært åpen og inkluderende er informantene derimot uenige om. Som en del av innhenting av datamateriale har vi bemerket oss at det er betydelige mengder med dokumenter som er unntatt offentligheten. Dette mener den ene informanten er et eksempel på at prosessen ikke har vært så åpen som det myndighetene skal ha det til, dette synet støttes av prosjektgruppen.

I planleggingen av det nye regjeringskvartalet forsøker man å se så langt inn i fremtiden som mulig. Dette gjør prosjektet komplisert. Førland og Vatnamo (2016) skriver i sin forskning at det lange tidsperspektivet gjør det utfordrende å vite hva trusselbildet vil være, og tidsperspektivet anses som en av hovedutfordringene ved sikkerhetsplanleggingen av det fremtidige regjeringskvartalet. Det påpekes at det er stor usikkerhet med hensyn til trusselbildet, desto lengre frem man ønsker å se, desto større er usikkerheten. Trussel defineres som *"mulig uønsket handling som kan gi en negativ*

konsekvens for en entitets sikkerhet" (Standard Norge, 2012, s. 4). Med trusler kan man også mene mennesker eller grupper av mennesker som kan og vil skade noens verdier på en negativ måte (Stranden, 2019). Trusselvurdering defineres som en beskrivelse av "... en entitets trusselbilde (tidsavgrenset beskrivelse av identifiserte trusler mot en bestemt entitet) og en vurdering av trusselaktørenes (entitet som forbindes med en trussel) intensjon (vilje og hensikt til å utføre en handling) og kapasitet (evne, herunder ressurser, kunnskap og ferdighet, til å utføre en handling)" (Standard Norge, 2012, s. 5).

6.4 Sikring og sikkerhet

Per Fugelli (2015) sa *"Vi lever i det tryggeste sekundet i historien, på det tryggeste stedet på kloden. Nyt det"*.

Norge er et av verdens tryggeste land og voldsnivået er lavt. Velferdsstaten Norge er i stadig utvikling, noe som har ført til at Norge som oftest er høyt oppe på rangeringslisten over de beste landene å bo i (NSM, 2017). I 2009 sa H.M. Kongen noen vise ord i sin nyttårstale: *"Vi gjør det klokt i å huske at kilden til det velferdssamfunnet Norge er i dag, ikke kom av seg selv. Vi kan takke våre forfedre, samt vår egen innsats og arbeid. For å kunne bygge og bevare det Norge som vi ønsker, må vi alle, på hver vår måte, ta ansvar. Vi må ikke ta våre goder og vår trygghet for gitt"* (Kongen, H.M., 2009). H.M. Kongen gjør oss oppmerksomme på at vi må bygge et trygt samfunn for å bevare det vi har i dag. Dette tar oss videre inn på temaet *sikring* rundt det nye regjeringsskvartalet. Det er flere grunner for at vi sikrer oss. Først av alt så finnes det lovpålagte sikringskrav. Vi sikrer for å ivareta liv, helse og miljø. Det er også en form for å beskytte omdømme og økonomiske verdier. Sikring skal også ivareta virksomhetens funksjon, ressurser og drift (NSM; POD; PST, 2015). I Lov om nasjonal sikkerhet §7-3 *Beskyttelse av objekter og infrastruktur* blir det presentert at sikringstiltak kan bestå av følgende:

- a) *fysiske, elektroniske, menneskelige eller organisatoriske barrierer,*
- b) *systemer som skal oppdage og varsle om aktivitet eller hendelser,*
- c) *systemer og rutiner for avklaring vedrørende aktiviteter og*
- d) *hendelser og bakgrunnen for dem,*

e) *oppfølging av uønskede aktiviteter og uønskede hendelser, eller en kombinasjon av tiltakene nevnt i bokstav a til d (Sikkerhetsloven, 2019)*

Med menneskelige sikringstiltak menes tiltak som er av en psykologisk og sosiologisk karakter, som er rettet mot enkeltmennesker eller grupper (NSM; POD; PST, 2015). Slike tiltak er ment å påvirke atferd, persepsjon, kunnskap og vurderingsevne, med den hensikt å hindre uønskede hendelser. Bevisstgjøring av ansatte for å blant annet hindre at uautoriserte personer tar seg inn i et bygg, kan være et eksempel på dette (NSM, 2019b).

Fysiske, elektroniske eller logiske sikringstiltak kategoriseres som teknologiske sikringstiltak (Standard Norge, 2012). Teknologiske tiltak kan beskrives som passive, dette er tiltak som er avhengig av organisatoriske og menneskelige sikringstiltak for å virke. Slike tiltak må iverksettes og driftes av mennesker og organisasjoner. Teknologiske tiltak er med på å gjøre sikringen bedre og mer effektiv, de kan også i noen tilfelle utføre oppgaver som personer ikke er i stand til (Stranden, 2019). Fysiske og elektroniske sikringstiltak kan være tiltak for å forhindre angrep eller uønsket adgang til områder eller bygg, eller til IKT-systemer/nettverk. Eksempler på slike tiltak er kjøretøyssperrer, innbruddsalarm, låssystemer, kameraovervåkning, virusbeskyttelse, brannmur og lignende (NSM; POD; PST, 2015). Logisk sikring sikrer informasjons- og kommunikasjonssystemer, og kan være tilgangskontroll, kryptering, brannmurer, antivirus m.m. (Stranden, 2019). Organisatoriske sikringstiltak er tiltak der organisasjonen foretar seg skriftlige eller muntlige beslutninger og vurderinger som vil kunne regulere rutiner, ledelse, atferd og organisering (NSM; POD; PST, 2015). Organisatoriske tiltak defineres som *"tiltak i form av skriftlige eller muntlige beskrivelser, vurderinger og beslutninger som regulerer ledelse, organisering, prosesser, analyser, rutiner, adferd og/ eller anvendelse av andre sikringstiltak"* (Standard Norge, 2012).

For at tilsiktede hendelser skal kunne gjennomføres kreves det at de ulike virksomheter har en form for sårbarhet. Sikkerhet er en sentral del for at egen og samfunnets funksjonalitet opprettholdes. Ved manglende sikkerhet kan konsekvensene bli fatale. I mange tilfeller vil uønskede hendelser overstige kostnaden av enkelte sikringstiltak. Regjeringskvartalet vil være et attraktivt mål for trusselaktører, og det er flere typer

trusler som legges til grunn for sikring av nytt regjeringskvartal. I planleggingsfasen er det lagt til grunn at departementene er skjermingsverdige objekter etter sikkerhetsloven og objektsikkerhetsforskriften, og i Konseptutvalgsutredningen er det hentet innspill vedrørende sikkerhet fra ulike interessenter. Disse viste stor enighet om alle vesentlige premisser for sikkerhet i et nytt regjeringskvartal. Det ble konkludert med at sikkerheten skal vurderes i forhold til trusselkategoriene kriminalitet, etterretning, terror og sabotasje. I tillegg vurderes brann, vannskader, bortfall av elektrisitet eller krafttilførsel og andre hendelser som utgjør en trussel mot helse og driftskontinuitet (Engh, Hansen, & Olaussen, 2013). Riktig sikring vil altså være mer lønnsomt samt være samfunnsøkonomisk fornuftig. Alle sikringstiltakene må være balanserte, de må ikke være for inngripende eller overstige verdien av det de skal beskytte (NSM; POD; PST, 2015). Næringslivet har uttrykt at de ønsker minimalt med fysiske sikringstiltak slik at det skal være innbydende og åpent istedenfor sperrer som kan begrense antall besøkende (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2013).

Det fremkommer tydelig at dimensjonen av sikringen rundt det nye regjeringskvartalet blir noe vi ikke har sett før i Norge. At det nye regjeringskvartalet skal være godt sikret er forståelig da det vil bestå av styringsorganer som regjeringen, og en rekke ulike departementer som beskrevet i systembeskrivelsen. Altså vil noen av Norges viktigste ledere arbeide i dette området, og de er alle svært viktig for landets nasjonale sikkerhet. Det har i prosessen med å fremskaffe dokumentasjon vist seg vanskelig for prosjektgruppen å få tilgang til all ønskelig dokumentasjon. Da en del av den etterspurt informasjonen anses som gradert etter sikkerhetsloven. Prosjektgruppen har således ikke kunnet finne detaljert informasjon som vedrører sikkerhet, sikring og trusselvurderinger i nytt regjeringskvartal. Dette skyldes først og fremst at slik informasjon kan utnyttes av trusselaktører som vil enten ramme nasjonen generelt eller regjeringen og departementene spesielt (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2018).

Plassen regjeringskvartalet ligger på, og området rundt, har gjennom tidene vært et symbol på demokratiet i Norge. Spesielt Youngstorget, som er omringet av kontorer til politiske partier og fagforeninger, og selve plassen hvor appeller holdes på merkedager som arbeidernes dag og kvinnedagen. Denne plassen er i tegningene planlagt midt i perimetersikringen. Det er foreslått endringer i reguleringsplanen som gjør at

perimetersikringen går tvers igjennom og reduserer Youngstorget (Statsbygg, 2020). De omfattende sikringstiltakene presiseres både i stortingsmeldinger, Statsbygg sine rapporter og KMD sin rapport om nytt regjeringskvartal. Informantene som har jobbet opp mot prosjektet poengterer også dette. I rapportene fremkommer det indre og ytre sikringstiltak, samt eksternt kontrollsenters og kameraovervåkning. De indre og ytre sikringstiltakene har til hensikt å avgrense den allmenne trafikken. Dette tiltaket vil redusere kjøretøybårne trusler. Dette tiltaket er særlig viktig i forbindelse med trusselen om terror. Den ytre sikringen eller sperringer vil blant annet hindre uautorisert kjøring nær bygg i regjeringskvartalet med viktige funksjoner. Det skal være et bilfritt regjeringskvartal (Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 2018). Et bilfritt regjeringskvartal kan være med på å begrense tilgangen for besøkende og gå utover næringslivet i området. Et kontrollsenters for post- og vareleveranse er planlagt utenfor Oslo sentrum, noe som vil medføre en stor utfordring for næringslivet innenfor perimetersikringen. Videre skal det monteres kamera rundt i det nye regjeringskvartalet, dette for å oppnå tilstrekkelig sikkerhetsnivå. Det har likevel vært et fravær av offentlig debatt omkring sikringstiltakene som skal implementeres ved det nye regjeringskvartalet. Foruten artikler som omtaler det eksterne kontrollsenters og hvilke ulemper dette kan ha for næringsdrivende innenfor regjeringskvartalet, så har det vært få saker som tar for seg hvordan regjeringskvartalet skal sikres og hvilken påvirkning det eventuelt kan ha for befolkningen. Det kan være at en slik debatt har blitt overskygget av den svært mye omtalte diskusjonen omkring Y-blokka og hvorvidt den skal rives eller ikke. Det kan også være at fravær av en slik debatt er grunnet i at Statsbygg og KMD har uttalt eller lagt fram svært lite informasjon om hvilke sikringstiltak som skal implementeres i det nye regjeringskvartalet. Særlig når det gjelder kameraovervåkning eller overvåkning generelt er det knapt kommet noe informasjon. Mangelen på en slik offentlig debatt kan ha gjort at det enklere kan innføres omstridte overvåkningstiltak, da kritikken uteblir. Dette kan sees i sammenheng med det snikende sikringsspøkelse som vi nevnte innledningsvis i denne prosjektoppgaven. Ifølge rapporten *Hvordan skape trygge og levende byrom?* (Meyer, Fyhri, Evensen, Nordh, & Ævarsson, 2019) vil synlige sikkerhetstiltak som kameraovervåkning redusere frykten for ordinær kriminalitet. Samtidig viser rapporten at synlig sikring mot terror ikke hadde noen effekt på trygghetsfølelsen.

I møte med blant annet kameraovervåkning har IKT-utviklingen de siste tiårene skapt store endringer i verden. Det sies også at digitaliseringen kommer til å endre samfunns-, nærings-, og arbeidslivet på flere ulike og avgjørende måter i årene som kommer. Gevinsten av IKT-utviklingen har vært betydelig for både innbyggere, næringslivet og samfunnet som helhet (Justis- og beredskapsdepartement, 2012). I takt med den økende digitaliseringen har vi alle blitt avhengig av pålitelige og fungerende IKT-systemer. De utgjør stadig en større del av det som er kritisk for at samfunnet skal fungere normalt. Noe som gjør at befolkningen i mange sammenhenger er avhengig av IKT for å kunne utføre enkelte tjenester så som kommunikasjon med bank og flere statlige organisasjoner. IKT utgjør også grunnmuren for samhandling på tvers av sektorer (Justis- og beredskapsdepartement, 2012). Økt bruk av IKT har derfor blitt en strategisk sikkerhetsutfordring. Det gjør at samfunnet blir mer sårbart. Vi ser stadig at truslene mot IKT-systemene øker, og angrepene blir mer og mer avanserte. For befolkningen og samfunnssikkerheten er derfor god forebyggende IKT-sikkerhet stadig viktigere. Informasjonssikkerhet handler om hvordan informasjonens *integritet* (sikkerhet ift. at informasjon og informasjonsbehandling er fullstendig, nøyaktig og gyldig), *konfidensialitet* (sikkerhet for at informasjonen ikke avsløres for uvedkommende, kun autorisert personell får tilgang) og *tilgjengelighet* (sikkerhet ift. at en tjeneste oppfyller bestemte krav til stabilitet, slik at aktuell informasjon er tilgjengelig) blir ivaretatt. Alle faktorene er viktige når det gjelder ivaretagelse av IKT-sikkerheten i samfunnet (Justis- og beredskapsdepartement, 2012).

Utfordringene ved IKT-sikkerheten omfatter flere nivåer i samfunnet. Fra det å beskytte personopplysninger, sensitive data om næringsliv og investeringer, til å beskytte systemer som er helt avgjørende for ulike samfunnskritiske funksjoner (Justis- og beredskapsdepartement, 2012). NRK ga nylig ut en artikkel der de legger frem hvor enkelt det er å kjøpe seg informasjon om nordmenns bevegelser. All informasjon stammer fra ulike apper som nordmenn har lastet ned. Informasjonen viser blant annet hvordan en kan kartlegge deler av livene til for eksempel militært personell som innehar kunnskap om forsvarrets styrker og svakheter. Denne informasjonen ville vært et kraftfullt planleggingsverktøy for en fremmed etterretning (Gundersen, Skille, Lied, Grafsrønningen, & Jansson, 2020). Personvernet blir utfordret av de stadig nye måtene å kommunisere på, samt å bruke informasjonssystemer og nett på. En ser økende utfordringer i forhold til misbruk av identitet, dette gjelder hos privatpersoner,

virksomheter og myndigheter. Målrettede og profesjonelle datainnbrudd mot kritiske IKT-systemer øker stadig. Her er det både private organisasjoner, sivile etater og militære enheter som blir utsatt for sabotasje og spionasje. Det er viktig å ta høyde for målrettet sabotasje og spionasje mot ulike samfunnskritiske funksjoner og informasjonsressurser, spesielt datasystemer som styrer industriprosesser og kritisk infrastruktur (Justis- og beredskapsdepartement, 2012). Dagens IKT-teknologi legger opp til mulighet for full overvåking gjennom bildegjenkjenning og kan tas i bruk i regjeringskvartalet om myndighetene en gang skulle ønske det. Også terrorister og spioner kan ta slik teknologi i bruk om myndighetene ikke er observante på mulig misbruk.

6.5 Arealplanlegging og klimatilpasning

Et forsøksprosjekt utført av DSB viser at *"kommuner i liten grad har innarbeidet retningslinjer eller krav i sine virkemidler for å ivareta klimatilpasning"* (Lundstad, 2014, s. 69). Dette er et stort problem når det er en økt hyppighet av store nedbørsmengder. Spesielt i byer hvor det er stor vekst i befolkningstall og fortetting av bolig- og næringsbygg. Bjerkholt og Lindholm (2010) påpeker at *"klimaendringene vil påvirke infrastrukturen i byene generelt og avløpssystemene spesielt da disse er direkte knyttet opp til nedbøren. Sårbarheten øker også etter hvert som befolkningen vokser og urbaniseringen (fortettingen) øker. Risikoen for problemer i avløpssystemet som følge av disse endringene blir dermed større"* (Bjerkholt & Lindholm, 2010, s. 1). Det er ikke bare store nedbørsmengder som vil være en utfordring i fremtiden, i tillegg til dette kan vi forvente at havnivået vil stige. *"Langs norskekysten vil man kunne oppleve en økning i midlere vannstand på mer enn 70 cm mange plasser fram mot år 2100 (Drange et al. 2007)"* (Bjerkholt & Lindholm, 2010, s. 2).

Det bør være en prioritering i kommunene og byene å håndtere overvann. I Oslo kommune er det innført en tretrinnsstrategi for nybygg som omhandler håndtering av nedbørsmengder. Denne strategien baserer seg på *Overvannsstrategien* fra 2014. De tre strategiene er som følger; *1) den lille nedbøren infiltreres, 2) den større nedbøren fordrøyes og 3) den store nedbøren ledes trygt på flomveier* (Braskerud, 2016, s. 60). I forbindelse med byggingen av det nye regjeringskvartalet ble det i 2016 utarbeidet en delutredning for blågrønn faktor, overvann og flomveier. I delutredningen står det at

"Tiltak for overvannshåndtering (normalsituasjon) integreres i utforming av park, plasser og gater. Takvann fordrøyes enten på tak eller i regnbed og vegetasjonssoner på bakken. Overskytende vann som ikke lar seg infiltrere føres til kommunale overvannsledninger. Tiltakene skal hindre opphopning av vann i regjeringskvartalet" (Statsbygg, 2016c). Tiltakene nevnt her vil være essensielle for å sikre regjeringsfunksjoner ved å forhindre at flomvann ikke samler seg i kjellere og parkeringshus under bakkenivå, hindre oppsamling av vann ved inngangspartier og andre viktige områder, sist og ikke minst forhindrer tiltakene nedetid av de ytre sikringstiltakene (Statsbygg, 2016c, s. 15).

"Regjeringen har bestemt at nytt regjeringskvartal skal holde høy miljøstandard. [...] Regjeringskvartalet skal planlegges med ambisiøse miljømål og høy grad av energieffektivitet slik at det ved planleggingen er på høyde med beste praksis for miljøvennlige bygg og uteområder i et livsløpsperspektiv, og som gir en samfunnsøkonomisk lønnsom og kostnadseffektiv ressursbruk" (Vevatne, 2019, s. 20).

I delutredningen *blågrønn faktor, overvann og flomveier* i forbindelse med byggingen av det nye regjeringskvartalet er det et stort fokus på å skape grønne uteområder med en strategisk måte å håndtere overvann og flomveier (Statsbygg, 2016c). Grønnstrukturkonseptet ble kjent i Norge på slutten av 80-tallet og innebar at man i tettstedsutvikling skal inkludere grønne og vegetasjonskledde områder. For å styre denne strukturen brukes det kunnskapsbaserte verktøyet *Den grønne plakat* (Thorén, 2010, s. 33). Det som i utredningen kalles blågrønn faktor beskriver Thorén (2010) som en struktur for *"et flerfunksjonelt urbant system"* (Thorén, 2010, s. 30). En strategisk utforming av byområder for å oppnå større grad av bærekraftige byer i Norge. I perioden 1999 til 2009 falt tilgangen på gode og trygge rekreasjonsarealer med 3 prosentpoeng ifølge Statistisk sentralbyrå, som Thorén henviser til i artikkelen. Dette angår særlig befolkningen i de største byene. Den grønne plakaten brukes av kommunene for å analysere grøntområder og brukes gjerne i reguleringsplaner for å belyse hvordan kommunene skal sikre den overordnede grønnstrukturen. (Thorén, 2010, s. 34). Når den nye plan- og bygningsloven kom i 2009 ble virkemidlene for å sikre grønnstruktur i byene bedre (Thorén, 2010, s. 35). Thorén påpeker at det i fremtiden blir interessant å se hvordan den flerfunksjonelle grønnstrukturen kan ta hensyn til ivaretagelse av naturmangfold, klimahensyn, landskapshensyn mv. I NOU2010:10, *Tilpasning til eit*

klima i endring, er det gjort funn som tilsier at vann- og avløpssektoren er lite tilpasningsdyktig når det kommer til klimaendringer. Sårbarheten er derfor høy (NOU 2010:10, s. 90). Hvis kommunene fokuserer på blågrønn faktor ved håndtering av store nedbørmengder kan det dermed redusere sårbarheten til vann- og avløpssektoren i de store byene. Et eksempel på dette er at det i forbindelse med regjeringskvartalet planlegges flotte flerfunksjonelle grøntarealer for befolkningen i Oslo, og dermed kan det oppnås et *åpent, trygt og grønt* regjeringskvartal slik statsminister Erna Solberg har uttalt. Samtidig som utfordringene knyttet til klimaendringer håndteres. Det er derimot viktig å vedlikeholde disse blågrønne elementene, slik at ikke overgrodd vegetasjon skaper gjemmesteder for trusselaktører. Dette vil være med på å redusere trygghetsfølelsen (Meyer, Fyhri, Evensen, Nordh, & Ævarsson, 2019).

Videre kan vi diskutere hvorvidt samlokaliseringen av departementene vil ha et positivt eller negativt press på nærmiljøet. Antall personer som skal jobbe i regjeringskvartalet kan føre til et økt press på kollektivtilbudet i Oslo sentrum og føre til en større belastning på infrastrukturen i området. På den andre siden kan en samlokalisering føre til mindre reiseavstand og mindre transport mellom departementene. Istedenfor å spre belastningen, fokuseres derfor belastningen innenfor et begrenset område. Et bilfritt regjeringskvartal kan også være med på å redusere klimautslipp og forurensning i sentrum, samt være mer attraktivt for de som ikke har eller ikke bruker bil. Den viktigste miljøeffekten er kanskje at hyppigere gåing og bruk av sykkel vil øke folkeliv og trivsel, samt ha en positiv effekt på folkehelsen (Meyer, Fyhri, Evensen, Nordh, & Ævarsson, 2019).

7. Konklusjon

Med bakgrunn i problemstillingen er målet med prosjektet å se på den omfattende sikringen som området i og rundt det nye regjeringskvartalet vil ha. Problemstillingen er belyst ved å undersøke følgende forskningsspørsmål:

Hvordan kommuniseres sikringstiltakene for det nye regjeringskvartalet ut til befolkningen?

Gjennom analysen har prosjektgruppen funnet ut at det har vært vanskelig å oppdrive tilstrekkelig informasjon om de sikringstiltakene som vil bli innført. De sikrings-tiltakene som befolkningen har blitt informert om, har blitt kommunisert på en slik måte at det har blitt generalisert og lagt frem med fargerike og harmoniske bilder. Dette gjør at mottaker kan oppfatte tiltakene som lite skremmende og gjerne få en urealistisk forventning til hvordan det vil bli. Ut ifra den offentlige informasjonen som er tilgjengelig, kan det således se ut som at sikringstiltakene blir fremlagt på en mildere måte, med fokus på estetiske og flotte grøntarealer. Dette står i kontrast til den kritiske tonen i debattinnlegg hvor det i større grad fokuseres på de negative effektene sikringstiltakene vil få for området og befolkningen.

Påvirker det kommuniserte budskapet befolkningens trygghetsopplevelse?

Prosjektgruppen har gjennom analysen funnet ut at det kommuniserte budskapet handler om at det skal være trygt, åpent og innbydende i det nye regjeringskvartalet. Dette poengteres gjennomgående i offentlig tilgjengelig informasjon og prosjektgruppen mener at det er tydelig at trygghetsfølelsen er tatt hensyn til.

I den offentlige debatten har problemstillingen rundt rivning av Y-blokken vekket størst engasjement i befolkningen. Debatten om sikringstiltakene har hovedsakelig blitt ledet av næringslivet eller fagpersoner. Vi kan med dette anta at det kommuniserte budskapet har hatt liten negativ effekt på befolkningen. Det er derimot mulig at befolkningen reagerer når sikringstiltakene blir realisert, og at den offentlige debatten om innføring av sikringstiltak venter på seg. Da kan det være for sent. I og med at vi ikke har vært i kontakt med befolkningen og spurt om hva de mener om de aktuelle sikringstiltakene, ønsker vi å oppfordre til videre forskning på dette området.

Hvordan er det nye regjeringskvartalet tilrettelagt for befolkningens trygghet?

Analysefunn tilsier at det nye regjeringskvartalet vil tilrettelegge for befolkningen ved å benytte åpne og oversiktlige arealer med blågrønne elementer. Det legges også opp til et bilfritt regjeringskvartal. Omgivelsene har stor påvirkning på folks trygghetsfølelse og flere av de planlagte elementene vil skape positiv effekt utover trygghetsfølelse. Gjennom informasjon fra informantene og dokumentanalysen vil det nye regjeringskvartalet inneha flere ulike sikringstiltak. Synlige sikringstiltak viser seg å skape trygghet hos befolkningen, de opplever ikke mer frykt i forhold til terror eller ordinær kriminalitet.

Samtidig kan folk føle seg mer overvåket enn normalt innenfor perimetersikringen. Ved eventuell innføring av droner, ansikts- og skiltgjenkjennelse som går på bekostning av personvern, vil det medføre redusert grad av besøkende i området. Det vil spesielt gjelde hvis dette blir kommunisert ut til befolkningen. Det hadde vært interessant å sett videre på om dette prosjektet er starten på innføring av et slags snikende sikrings-spøkelse. Vil det nye regjeringskvartalet sette standarden for sikringstiltak til fremtidige byggeprosjekter? Slik at flere og flere bygg etter hvert vil inneha de samme sikringstiltakene.

Bidrar sikringen av nytt regjeringskvartal til opplevelse av trygghet for befolkningen i Oslo?

Våre funn baserer seg på planlagte sikringstiltak som ikke er iverksatt enda. Funnene tilsier likevel at de planlagte sikringstiltakene ikke vil ha en særlig innvirkning på befolkningens opplevelse av trygghet. Sikring er helt nødvendig, men avsperringene som er planlagt kan ha større negativ effekt for næringslivet i området enn beregnet. Det kan se ut til at det ikke vil ha de store utslagene på opplevelse av trygghet, men derimot ha større negativt utslag på opplevelsen av frihet, spesielt om omfattende overvåkning- og gjenkjennelse teknologi tas i bruk.

8. Referanser

- Aven, T. (2006). *Pålitelighets- og risikoanalyse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Aven, T., & Renn, O. (2010). *Risk Management and Governance. Concepts, Guidelines and Applications*. Springer-Verlag Berlin and Heidelberg GmbH & Co. KG.
- Bermann, A. V. (2014, mai 26). Sikkerhet - en trussel for bylivet? *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/p62rV/sikkerhet-en-trussel-for-bylivet>
- Bjerkholt, J., & Lindholm, O. (2010, mars 17). Hva blir konsekvensene av klimaendringene for dagens avløpssystem? ss. 1-12.
- Bowen, G. A. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40. Hentet fra [http://ngsuniversity.com/pluginfile.php/134/mod_resource/content/1/Document Analysis.pdf](http://ngsuniversity.com/pluginfile.php/134/mod_resource/content/1/Document%20Analysis.pdf)
- Braskerud, B. C. (2016). Tilpasning til en våt framtid - Oppsummerte inntrykk fra seminarer om klimatilpasning i praksis. *Vann*(1).
- Drottz-Sjöberg, B.-M., & Sjöberg, L. (2003). Hur upplever vi teknikens risiker? I G. Grimvall, P. Jacobsson, & T. Thedéen, *Risiker i tekniska system* (ss. 315-338). Lund: Studentlitteratur.
- DSB. (2012). *Rapport.Sikkerhet i kritisk infrastruktur og kritisk samfunnsfunksjoner - modell for overordnet risikostrying*. Oslo: Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap.
- DSB. (2016a, november). *Veileder krisekommunikasjon*. Hentet fra Risiko, sårbarhet og beredskap: <https://www.dsb.no/lover/risiko-sarbarhet-og-beredskap/veileder/veileder-krisekommunikasjon/#organisering>
- DSB. (2016b). *Samfunnets kritiske funksjoner. Hvilken funksjonsevne må samfunnet opprettholde til enhver tid?* Oslo: Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB).
- Engh, P. H., Hansen, A., & Olaussen, S. (2013). *Konseptvalgutredning for fremtidig regjeringskvartal*. Oslo: Metier AS, OPAK AS og LPO arkitekter AS. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/fad/vedlegg/bst/konseptvalgsutredningen_rkv.pdf
- Fische, C. (1998). *Tillit: En grunnleggende forutsetning for lederskap*. Econa tidsskrift for økonomi og ledelse. Hentet fra: <https://www.magma.no/tillit-en-grunnleggende-forutsetning-for-lederskap>.
- Fornyings- og administrasjonsdepartementet. (2009, oktober 16). *Statens Kommunikasjonspolitik*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/fad/vedlegg/informasjonspolitikk/statens_kom_pol_web.pdf

- Forsvarsbygg. (u.å.). *For et tryggere Norge*. Nasjonalt kompetansesenter for sikring av bygg. Hentet fra <https://www.forsvarsbygg.no/globalassets/radgivningstjenester/sikring-av-bygg/nksb-180x180-visning.pdf>
- Førland, I.-L., & Vatnamo, V. H. (2016). *Å tenke det utenkelige*. Institutt for Medie-, Kultur- og samfunnsfag, Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Stavanger: Universitetet i Stavanger. Hentet fra <https://uis.brage.unit.no/uis-xmlui/handle/11250/2411688>
- Grønvold, U. (2020, mai 29). Regjeringskvartalet. Store norske leksikon. Hentet mai 29, 2020 fra <https://snl.no/Regjeringskvartalet>
- Gundersen, M., Skille, Ø. B., Lied, H., Grafsrønningen, M., & Jansson, H. K. (2020, mai 18). Når mobilen blir fienden. *NRK*. Hentet fra <https://www.nrk.no/norge/xl/norske-offiserer-og-soldater-avslort-av-mobilen-1.14890424?fbclid=IwAR08v64SGH-btzDN0hddX6j7KUg8aEOLQchxiOadKVcFHDExK4Xe3K2iyOc>
- Jore, S. H., Kruke, B., & Olsen, O. (2020). *Vurdering av konsekvenser ved etablering av ytre perimeter rundt nytt regjeringskvartal*. Stavanger: Universitetet i Stavanger.
- Justis- og beredskapsdepartement. (2012). *Samfunnsikkerhet*. Meld. St. 29 (2011-2012). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/bc5cbb3720b14709a6bda1a175dc0f12/no/pdfs/stm201120120029000dddpdfs.pdf>
- Justis- og beredskapsdepartement. (2017). *Risiko i et trygt samfunn*. Meld. St. 10 (2016–2017). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/00765f92310a433b8a7fc0d49187476f/no/pdfs/stm201620170010000dddpdfs.pdf>
- Justis- og politidepartement. (2002). *St.meld. nr. 17 (2001-2002). Samfunnsikkerhet. Veien til et mindre sårbart samfunn*. Oslo: Justis- og politidepartement.
- Justis- og politidepartement. (2005). *St.meld. nr. 37 (2004-2005). Flodbølgekatastrofen i Sør-Asia*. Oslo: Justis- og politidepartement.
- Juven, O. (2015, april 22). – Dette blir for høyt og stort. *NRK*. Hentet fra https://www.nrk.no/osloogviken/_-for-hoyt-og-stort-1.12319129
- Juven, O. (2020, januar 15). Kan bli sendt på landet for å levere varer i Oslo sentrum. *NRK*. Hentet fra <https://www.nrk.no/osloogviken/all-varelevering-til-regjeringskvartalet-skal-kontrollsjekkes-1.14859287>
- Kaufmann, G., & Kaufmann, A. (2016). *Psykologi i organisasjon og ledelse*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Kjeldsen, J. E. (2014). *Hva er retorikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kommunal- og Moderniseringsdepartementet. (2013, juni 27). Sikkerhet og åpenhet hånd i hånd? En trygg og levende by. *Regjeringen.no*. Hentet fra

<https://www.regjeringen.no/no/tema/plan-bygg-og-eiendom/regjeringskvartalet/folg-prosessen/sikkerhet-og-apenhet-hand-i-hand/id731762/>

- Kommunal- og Moderniseringsdepartementet. (2017, februar 10). *Vedtak av statlig reguleringsplan for nytt regjeringskvartal*. Hentet fra <https://www.statsbygg.no/globalassets/files/prosjekter/rkvnytt/reguleringsplan/vedtatt/rkvvedtakregplankmd-20170210.pdf>
- Kommunal- og Moderniseringsdepartementet. (2018). *Nytt regjeringskvartal*. (Meld. St. nr.21 (2018-2019)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/e53b807bbb1e450383f21e87a8515689/no/pdfs/stm201820190021000dddpdfs.pdf>
- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. (u.d.). *Meld. St. 21 (2018–2019)*. Hentet fra Regjeringen: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-21-20182019/id2641647/?ch=2>
- Kongen, H.M. (2009, Desember 31). *Nyttårstalen 2009*. Hentet fra <https://www.kongehuset.no/tale.html?tid=83119&sek=26947>
- Kruke, B. I. (2013, juni 27). *Etiske dilemmaer og paradokser i sikkerhetsarbeid: Hvordan skape både et trygt regjeringskvartal og samtidig et åpent og levende byområde*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/fad/vedlegg/bst/frokostmote_rkv_kruke.pdf?id=2146685
- Kvorning, J., Andersen, J. A., Botten, M., Bramslev, K. T., Ellefsen, K. O., Grimsrud, B., . . . Telje, A. (2015, juni 2). *Parallelloppdrag: Nytt regjeringskvartal. Evalueringskomiteens rapport*. Hentet fra <https://www.statsbygg.no/globalassets/files/prosjekter/rkvnytt/parallelloppdragene/parallell-evalkomiterapport.pdf>
- Lundstad, E. (2014). Klimaendringer i Norge - Økt ekstremvær? *Vann*(1), 63-71.
- Meyer, S., Fyhri, A., Evensen, K. H., Nordh, H., & Ævarsson, G. (2019). *Hvordan skape trygge og levende byrom?* Oslo: Transportøkonomisk institutt.
- Ndlela, M. N. (2019). *Interessentperspektiv på krisekommunikasjon*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Njå, O., Sommer, M., Braut, E., & Rake, G. (2020). *Samfunnssikkerhet: Analyse, styring og evaluering*. Stavanger: Universitetsforlaget.
- NOU 2006:6. (2006). *Når sikkerheten er viktigst. Beskyttelse av landets kritiske infrastrukturer og kritiske samfunnsfunksjoner*. Justis- og politidepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/c8b710be1a284bab8aea8fd955b39fa0/no/pdfs/nou200620060006000dddpdfs.pdf>
- NOU 2010:10. (2010). *Tilpasning til eit klima i endring: Samfunnet si sårbarheit og behov for tilpassing til konsekvensar av klimaendringane*.

- Miljøverndepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/01c4638b3f3e4573929f3b375f4731e0/nn-no/pdfs/nou201020100010000dddpdfs.pdf>
- NSM. (2017). *Risiko og sårbarheter i en ny tid*. Nasjonal Sikkerhetsmyndighet. Hentet fra https://www.nsm.stat.no/globalassets/rapporter/rapport-om-sikkerhetstilstanden/nsm_risiko_2017_lr_0404_enkelts_v3.pdf
- NSM. (2019a). *Veileder i sikkerhetsstyring*. Nasjonal Sikkerhetsmyndighet. Hentet fra <https://www.nsm.stat.no/globalassets/dokumenter/veiledninger/2019/veileder-i-sikkerhetsstyring.pdf>
- NSM. (2019b). *Veileder i fysisk sikkerhet*. Nasjonal Sikkerhetsmyndighet. Hentet fra <https://www.nsm.stat.no/globalassets/dokumenter/veiledninger/2019/veileder-i-fysisk-sikkerhet.pdf>
- NSM; POD; PST. (2015). *Terrorsikring: En veiledning i sikrings- og beredskapstiltak mot tilsiktede uønskede handlinger*. Oslo: Nasjonal Sikkerhetsmyndighet, Politidirektoratet, Politiets Sikkerhetstjeneste. Hentet fra https://www.nsm.stat.no/globalassets/dokumenter/veiledninger/veileder_terror_sikring_2015_enkelts_final.pdf
- Olsen, K. H. (2012). *Risiko og tilsyn*. (P. H. Lindøe, J. Kringen, & G. S. Braut, Red.) Oslo: Universitetsforlaget.
- Personopplysningsloven. (2018). I *Lov om behandling av personopplysninger (LOV-2018-06-15-38)*. Hentet fra <https://lovdata.no/lov/2018-06-15-38/§31>
- Plan- og bygningsloven. (2008). I *Lov om planlegging og byggesaksbehandling (LOV-2008-06-27-71)*. Hentet fra <https://lovdata.no/lov/2008-06-27-71/§5-1>
- Plough, A., & Krimsky, S. (1987). The Emergence of Risk Communication Studies: Social and Political Context. *Science, Technology Human Values, Vol 12 Issues 3&4*, ss. 4-10.
- PST. (2020, Februar 4). *Nasjonal trusselvurdering 2020*. Hentet fra <https://www.pst.no/alle-artikler/trusselvurderinger/nasjonal-trusselvurdering-2020/>
- Rognlien, J. (2015, juni 9). Sikkerhetens paradoks. *Dagbladet*.
- Sandberg, T. (2018, desember 13). Kameraovervåkingen har gått for langt. *Dagsavisen*. Hentet fra <https://www.dagsavisen.no/nyheter/innenriks/kameraovervakingen-har-gatt-for-langt-1.1247852>
- Seehusen, J. (2019, November 22). Hele regjeringkvartalet må flyttes om Y-blokka blir fredet. *Teknisk Ukeblad*. Hentet fra <https://www.tu.no/artikler/hele-regjeringkvartalet-ma-flyttes-om-y-blokka-blir-fredet/479534>
- Sikkerhetsloven. (2019). I *Lov om nasjonal sikkerhet (LOV-2018-06-01-24)*. Hentet fra <https://lovdata.no/lov/2018-06-01-24>

- Skår, M. (2017). *Hvordan påvirker terrorangrepet 22. juli planleggingen av byrommet i Oslo sentrum?* Universitetet i Oslo. Hentet fra https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/57736/Sk-r_master-V-17.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Standard Norge. (2012). *Norsk Standard NS 5830:2012 Samfunnssikkerhet. Beskyttelse mot tilsiktede uønskede handlinger. Terminologi*. Oslo: Standard Norge.
- Standard Norge. (2016). *NS 5834 for planlegging av sikringstiltak i bygg, anlegg og eiendom*. Standard Norge.
- Statsbygg. (2016a, juni). *Byliv, byrom og ytre perimetersikring*. Hentet fra <https://www.statsbygg.no/globalassets/files/prosjekter/rkvnytt/reguleringsplan/rkvbylivbyromperimeter-red.pdf>
- Statsbygg. (2016b, juni 24). *Nytt regjeringskvartal: Risiko- og sårbarhetsanalyse*. Hentet fra <https://www.statsbygg.no/globalassets/files/prosjekter/rkvnytt/reguleringsplan/rkvrisikosaarbarhets.pdf>
- Statsbygg. (2016c, juni 24). *Nytt regjeringskvartal: Blågrønn faktor, overvann og flomveier - Delutredning*. Hentet fra <https://www.statsbygg.no/globalassets/files/prosjekter/rkvnytt/reguleringsplan/rkvblaagronnfaktor.pdf>
- Statsbygg. (2019, Januar 29). *Nytt regjeringskvartal: Skisseprosjekt plansjer*. Hentet fra https://www.statsbygg.no/globalassets/files/prosjekter/rkvnytt/konkurranse/adapt/illustrasjoner2019/190129_nyttregjeringskvartal_skisseprosjekt_plansjer_skjermm.pdf
- Statsbygg. (2020, januar). *Nytt regjeringskvartal: Forslag til endringer av statlig reguleringsplan inkludert utvidelse av planområdet*. Hentet fra <https://www.statsbygg.no/globalassets/files/prosjekter/rkvnytt/planendring.pdf>
- Statsbygg. (u.å.). *Illustrasjoner av det nye regjeringskvartalet*. Hentet fra: <https://www.statsbygg.no/Prosjekter-og-eiendommer/Byggeprosjekter/Regjeringskvartal-nytt/Illustrasjoner/>.
- Stranden, R. (2019). *Sikring. En innføring i teori og praksis*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Thorén, K. H. (2010). Grønnstruktur i by - hvordan takle endringene? (6), 30-35.
- Vevatne, J. T. (2019, september 17). Klimatilpasning i Statsbygg. 19-32. Hentet fra https://bygg.tekna.no/wp-content/uploads/2019/09/Klimatilpasning_Statsbygg_Vevatne_TEKNA_17sept_2019.pdf
- Wennersten, R. (2003). Industriell riskhantering. I G. Grimvall, P. Jacobsson, & T. Thedéen, *Riskar i tekniska system* (ss. 235-252). Lund: Studentlitteratur.
- Yin, R. K. (2018). *Case study research and applications: Design and methods* (Sixth. utg.). Los Angeles: Sage publishing.

Årdal, T. (2020, Februar 16). Frykter sikringen av regjeringskvartalet vil ødelegge for Youngstorget. *Estate nyheter*. Hentet fra Estate Nyheter:
<https://www.estatenyheter.no/frykter-sikringen-av-regjeringskvartalet-vil-odelegge-for-youngstorget/103631>

9. Bilde-, Tabell og Figurliste

Bilder

BILDE 1 STUDIEOMRÅDETS BELIGGENHET I OSLO. HENTET FRA: PARALLELLOPPDRAG NYTT REGJERINGSKVARTAL (2015).....	9
BILDE 2 FASER I STATLIGE BYGGEPROSJEKTER OG UTVIKLINGEN AV NYTT REGJERINGSKVARTAL. HENTET FRA: KOMMUNAL- OG MODERNISERINGSDEPARTEMENTET (2018).....	10
BILDE 3 IDÉFASE OG REGULERINGSPLAN FOR NYTT REGJERINGSKVARTAL. HENTET FRA KOMMUNAL- OG MODERNISERINGSDEPARTEMENTET (2018)	10
BILDE 4 REGULERINGSPLAN FOR NYTT REGJERINGSKVARTAL, FEBRUAR 2017. HENTET FRA STATSBYGG (2019).....	11
BILDE 5 OVERSIKTSBILDE REGJERINGSKVARTALET/PARKEN (STATSBYGG, U.Å.).....	12
BILDE 6 ILLUSTRASJON OVER PLANLAGT PERIMETERSIKRING. HENTET FRA (STATSBYGG, 2016A).....	33
BILDE 7 FORSLAG TIL ENDRING AV PERIMETERSIKRING PÅ YOUNGSTORGET. HENTET FRA (STATSBYGG, 2020).	34
BILDE 8 ILLUSTRASJON AV SIKRINGSTILTAK. HENTET FRA (STATSBYGG, 2016A).....	35
BILDE 9 ILLUSTRASJON AV B-TILTAK. HENTET FRA (STATSBYGG, 2016A).....	36

Tabell

TABELL 1 FORENKLET OVERSIKT OVER PLANLAGTE YTRE SIKRINGSTILTAK.....	32
---	----

Figur

FIGUR 1 KATEGORIER AV SAMFUNNSFUNKSJONER SOM VIST I (DSB, 2016B).....	38
---	----

Vedlegg 1. Dokumentanalyse

Kritiske samfunnsfunksjoner i det nye regjeringskvartalet

Lover og standarder:

- Norsk standard 5834:2016: *"Samfunnssikkerhet: Beskyttelse mot tilsiktede uønskede handlinger. Planlegging av sikringstiltak i bygg, anlegg og eiendom"*

Offisiell publikasjon:

- Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Melding til Stortinget nr. 21 (2018-2019)
- Statsbygg, januar 2019: Skisseprosjekt plansjer
- Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB), november 2016: *"Veileder krisekommunikasjon"*
- Jens Kvorning, Jeppe Aagaard Andersen, Marius Botten, Katharina Th. Bramslev, Karl Otto Ellefsen, Bjørne Grimsrud, Karolina Keyzer, Nils Marstein, Sidsel Sandelien, Are Telje, 2015: *"Parallelløppdrag: Nytt regjeringskvartal. Evalueringskomiteens rapport"*

Debattinnlegg:

- Olav Juven, NRK.no, 22. April 2015: *"-Dette blir for høyt og stort"*.
- Jon Rognlien, 9. juni 2015, Dagbladet: *"Sikkerhetens paradoks"*

Sikring av regjeringskvartalet, en åpen eller lukket prosess

Tidligere forskning:

- Sissel H. Jore, Bjørn Ivar Kruke og Odd Einar Olsen, UiS, januar 2020: Rapport Nr. 86. *"Vurdering av konsekvenser ved etablering av ytre perimenter rundt nytt regjeringskvartal"*.
- Bjørn Ivar Kruke, *Regjeringen.no*, 2013: *"Etiske dilemmaer og paradokser i sikkerhetsarbeid: Hvordan skape både et trygt regjeringskvartal og samtidig et åpent og levende byområde"*
- Inger-Lise Førlund og Victoria Hell Vatnamo, UiS, 2016: *"Å tenke det utenkelige"*.

Offisiell publikasjon:

- Statsbygg, juni 2016, *"Nytt regjeringskvartal: Byliv, byrom og ytre perimetersikring. Statlig reguleringsplan med konsekvensutredning"*.
- Statsbygg, januar 2019: Skisseprosjekt plansjer
- Statsbygg, 24. juni 2016: *"Nytt regjeringskvartal: Risiko- og sårbarhetsanalyse"*
- KMD, Melding til Stortinget nr. 21 (2018-2019) kapittel 4 *"Sikkerhet i nytt regjeringskvartal"*
- Jens Kvorning, Jeppe Aagaard Andersen, Marius Botten, Katharina Th. Bramslev, Karl Otto Ellefsen, Bjørne Grimsrud, Karolina Keyzer, Nils Marstein, Sidsel Sandelien, Are Telje, 2015: *"Parallelløppdrag: Nytt regjeringskvartal. Evalueringskomiteens rapport"*
- Kommunal- og Moderniseringsdepartementet, 10. februar 2017: *"Vedtak av statlig reguleringsplan for nytt regjeringskvartal"*

Tilretteleggelse og hensynet til befolkningens trygghet

Tidligere forskning:

- Sunniva Meyer, Aslak Fyhri, Katinka Horgren Evensen, Helena Nordh, Gretar Ævarsson, 2019, *"Hvordan skape trygge og levende rom?"*.

Offisiell publisasjon:

- KMD, Melding til Stortinget nr. 21 (2018-2019) kapittel 4 *"Sikkerhet i nytt regjeringskvartal"*
- KMD, 27. juni 2013, *"Sikkerhet og åpenhet hånd i hånd? En trygg og levende by"*
- Statsbygg, juni 2016, *"Nytt regjeringskvartal: Byliv, byrom og ytre perimetersikring. Statlig reguleringsplan med konsekvensutredning"*.
- Forsvarsbygg u.å.: *"For et tryggere Norge"*

Sikring av regjeringskvartalet som en samfunnskritisk funksjon

Lover og standarder:

- LOV-2018-06-01-24 Lov om nasjonal sikkerhet (sikkerhetsloven)

Tidligere forskning:

- Sissel H. Jore, Bjørn Ivar Kruke og Odd Einar Olsen, UiS, januar 2020: Rapport Nr. 86. *"Vurdering av konsekvenser ved etablering av ytre perimeter rundt nytt regjeringskvartal"*.

Offisiell publikasjon:

- KMD, 27. juni 2013, "*Sikkerhet og åpenhet hånd i hånd? En trygg og levende by*"
- Statsbygg, juni 2016, "*Nytt regjeringskvartal: Byliv, byrom og ytre perimetersikring. Statlig reguleringsplan med konsekvensutredning*".
- KMD, Melding til Stortinget nr. 21 (2018-2019) kapittel 4 "*Sikkerhet i nytt regjeringskvartal*"
- Statsbygg, januar 2020, Nytt regjeringskvartal, "*Forslag til endringer av statlig reguleringsplan inkludert utvidelse av planområdet*".

Debattinnlegg:

- Olav Juven, NRK.no, 15. Januar 2020: "*Kan bli sendt på landet for å levere varer i Oslo sentrum*"
- Tore Årdal, Estate nyheter, 16 februar 2020: "*Frykter sikringen av regjeringskvartalet vil ødelegge for Youngstorget*"
- Andreas Vaa Bermann, Aftenposten.no, 26. mai 2014: "*Sikkerhet – en trussel for bylivet?*"
- Joachim Seehusen, 22. November 2019: "*Hele regjeringskvartalet må flyttes om Y-blokka blir fredet*"
- Tor Sandberg, Dagsavisen, 13. desember 2018: "*Kameraovervåkingen har gått for langt*"

Vedlegg 2. Intervjuguide

Prosjektoppgave om regjeringskvartalet og befolkningens følelse av trygghet.

Vi er en gruppe fra Universitetet i Stavanger (Master i samfunnssikkerhet) som jobber med en prosjektoppgave om sikring av bygg og trygghet for befolkningen. Vi henvender oss til deg for å få en større forståelse av hvordan prosessene er satt sammen og hvordan det jobbes rundt vår problemstilling.

Vi har beklageligvis begrenset med tid, noe som gjør at vi håper du kan svare på våre spørsmål (under) så raskt som mulig. Hvis det er ønskelig å møtes i forkant eller etter man har svart så stiller jeg gjerne til en samtale. Bare å ta kontakt.

Relevans

Vi mener oppgavens tema har svært høy relevans i dagens samfunn. Terrortrusselen i Norge, og Oslo har økt de siste årene. Nybygg i Oslo har i større grad mer fokus på sikkerhet og sikringstiltak nå enn før. Hvordan er det med befolkningens følelse av trygghet når omgivelsene rundt dem blir sikrere og sikrere. Er det stor nok åpenhet i prosessene for at befolkningen skjønner hva vi sikrer oss for/ mot? Bakgrunn for oppgavens relevans bygger på den manglede informasjonen vi finner om befolkningens ivaretagelse under oppføring av nye bygg. Når det planlegges et bygg med en slik betydning som regjeringskvartalet har, både når det kommer til historie, terror-mål, antall ansatte, plassering i bykjernen, endringer i infrastruktur, med mer – blir personvern, demokrati og befolkningens følelse av trygghet nevnt i mandatet og/ eller planverket i de forskjellige nivåene?

Problemstilling

"I hvilken grad bidrar sikringen av nytt regjeringskvartal til opplevelse av trygghet for befolkningen i Oslo?"

Ut ifra denne problemstillingen skal vi utforske følgende felt:

- Sikring av kritiske samfunnsfunksjoner
- I hvilken grad tas det hensyn til befolkningens sikkerhet når det etableres sikringstiltak.
- Ivaretagelse av personvern og demokratiet

Spørsmål:

1. Navn/tittel? Bakgrunn?
2. Hvilken kjennskap har du til regjeringskvartalet (gamle og nye)?
3. Hva er ditt forhold til prosessen rundt nytt regjeringskvartal?
4. Er det noe i sikkerhetsbestemmelsene og planleggingen av nytt regjeringskvartal du er mer fornøyd med?
5. Er det noe i sikkerhetsbestemmelsene og planleggingen av nytt regjeringskvartal du er mindre fornøyd med?
6. Anser du at den riktige kompetansen har vært med i planleggingsprosessen for utarbeidelsen av sikringstiltakene?
7. Er det eventuelt noen andre aktører som burde deltatt for å ivareta befolkningen/ demokratiet/ personvernet?
8. På hvilken måte mener du at befolkningen i Oslo påvirkes av tiltakene som er bestemt for det nye regjeringskvartalet?
9. Basert på din kjennskap, tenker du at med de sikringstiltakene som er lagt inn i utbyggingen av nye regjeringskvartalet vil gi befolkningen i området økt trygghet?
10. Hva er dine tanker omkring demokratiet og personvernets ivaretagelse med de sikringstiltakene som er planlagt?
11. Hvordan kan man jobbe med sikringstiltak knyttet til sikkerhetsloven og fortsatt ha en åpen prosess for befolkningen?
12. Hva kunne eventuelt vært gjort annerledes i forhold til valg av løsninger for å gi økt trygghet?
13. "I hvilken grad mener du at den omfattende sikringen av nytt regjeringskvartal bidrar til trygghet for befolkningen i Oslo?"
14. Hva er det som eventuelt vil sørge for en større følelse av trygghet i en slik prosess?

Returner gjerne svarene i eget dokument.

Mvh

Christopher McCabe

Tlf: 41292961

Email: christophermccabe82@gmail.com